

KOHTLA-NÕMME VALLA TERVISEPROFIIL JA TEGEVUSKAVA 2016-2020

Kohtla-Nõmme 2016

Joonised ja tabelid

Joonis 1: Kohtla-Nõmme valla aastakeskmine rahvaarv.....	8
Joonis 2: Kohtla-Nõmme valla rahvastiku soolis-vanuseline jaotus	9
Joonis 3: Elussünnid Kohtla-Nõmme vallas.....	10
Joonis 4: Surmade arv.....	11
Joonis 5: Loomulik iive.....	12
Joonis 6: Abortide arv.....	13
Joonis 7: Sisse- ja väljaränne Kohtla-Nõmme vallas.....	14
Joonis 8: Kohtla-Nõmme valla demograafiline töötatusurve indeks.....	15
Joonis 9: Kohtla-Nõmme valla elanike rahvuslik jaotus.....	16
Joonis 10: Kohtla-Nõmme valla eelarve arvestuslikud kulud eurodes	17
Joonis 11: Ettevõtete arv Kohtla-Nõmme vallas töötajate arvu lõikes.....	18
Joonis 12: Keskmine sissetulek elaniku kohta.....	19
Joonis 13: Tulumaksu laekumine kohalikku eelarvesse.....	19
Joonis 14: Registreeritud töötute arv.....	20
Joonis 15: Puuetega laste arv Kohtla-Nõmme vallas.....	22
Joonis 16: Puuetega täiskasvanute arv Kohtla-Nõmme vallas	23
Joonis 17: Tööealiste puuetega täiskasvanute osalemine tööhõives	23
Joonis 18: Valla sotsiaaltoetuste maksmine toetuse saajakohta.....	24
Joonis 19: Väljamakstud toimetulekutoetus eurodes	24
Joonis 20: Kohtla-Nõmme valla sotsiaalteenuste osutamise struktuur	29
Joonis 21: Laste arv Kohtla-Nõmme valla lasteaedades ja koolides	34
Joonis 22: Laste arv Kohtla-Nõmme valla lasteaedades ja koolides	35
 Tabel 1: Abortide arv.....	 13
Tabel 2: Kohtla-Nõmme vallas makstud sotsiaaltoetused eurodes	26
Tabel 3: Hommikusöögi ja sooja lõunasöögi söömine	37

Sisukord

Joonised ja tabelid.....	2
Sisukord	3
Sissejuhatus.....	6
1.1. Terviseprofili eesmärk	7
1.2. Terviseprofili väärtused	7
2. Kohtla-Nõmme valla üldandmed ja iseloomustus	8
2.1. Rahvastik.....	8
2.1.1. Valla elanike arv ja pindala.....	8
2.1.2. Rahvastiku soolis-vanusealine jaotus	9
2.1.3. Elussünnid.....	10
2.1.4. Surmad	11
2.1.5. Loomulik iive.....	11
2.1.6. Abordid	13
2.1.7. Ränne	14
2.1.8. Demograafiline tööturuseindeks	14
2.1.9. Rahvuslik jaotus.....	16
2.1.10. Kohaliku omavalitsuse eelarve	16
2.2. Rahvastiku tervises seisund	17
2.2.1. Tervisekaotus	17
3. Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused.....	17
3.1. Tööturu situatsioon	17
3.1.1. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted	17
3.1.2. Keskmine brutotulu.....	18
3.1.3. Ülalpeetavate määr.....	20
3.1.4. Töötus	20

3.2.	Toimetulek	21
3.2.1.	Töövõimetuspensionäride osakaal tööealisest elanikkonnast	21
3.2.2.	Puuetega isikud	21
3.2.3.	Tööealiste puuetega täiskasvanute kaasatus tööturule	23
3.2.4.	Riikliku toimetulekutoetuse maksmine	24
3.2.5.	Täiendavad sotsiaaltoetused	25
3.2.6.	Sotsiaalteenused	27
3.2.7.	Haigestumused	29
3.2.8.	Traumatism	31
3.2.9.	Töökaitse	32
3.2.10.	Vaimne tervis	32
3.3.	Kaasatus kogukonna tegevustesse	33
3.3.1.	Kogukonna motivaatorid	33
3.3.2.	Elanike kaasamine	33
3.3.3.	Kultuurielus osalemine	33
3.3.4.	Naabrivalve piirkondade arv	34
4.	Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng	34
4.1.	Laste arv omavalitsuses	34
4.2.	Õpilaste arv haridusasutustes	34
4.3.	Kooli terviseteenuse olemasolu	35
4.4.	Toitlustus haridusasutustes	35
4.5.	Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond	35
4.6.	Koolikohustuse täitmine	35
4.7.	Alaealiste komisjonis arutatud juhtude arv	36
4.8.	Laste ja noortega tegelevad asutused	36
4.9.	Laste subjektiivne tervisehinnang	36
4.10.	Laste kehaline aktiivsus ja kehakaal	37

4.11.	Laste ja noorte tervisekäitumine	37
4.12.	Laste ja noorte sõltuvusainete tarvitamine	37
5.	Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond	38
5.1.	Keskkonna mõjurid	38
5.2.	Tervisemõjude arvestamine paikkonna elukeskkonna planeerimisel	39
5.3.	Transport ja teedevõrk	39
5.4.	Kuriteod, liiklusõnnetused, tulekahjud	40
5.5.	Alkoholi müüvad kauplused	41
5.6.	Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika.....	41
5.7.	Kõrgendatud riskiga objektid.....	41
5.8.	Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad.....	41
5.9.	Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad.....	41
6.	Tervislik eluviis	41
6.1.	Subjektiivne tervise enesehinnang	41
6.2.	Terviseteabe kättesaadavus	42
6.3.	Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas	42
7.	Terviseteenused.....	42
7.1.	Tervishoiuteenused	42
7.2.	Nõustamisteenused.....	42
	Tervise-edenduse tegevuskava 2016-2020	43
	Kokkuvõte	47
	Mõisted	48

Sissejuhatus

Tervis on olulisim individuaalne ja rahvuslik ressurss ning maksimaalne võimalik terviseseisund kuulub iga inimese põhiõiguste hulka. Igal inimesel peab olema võimalus teha tervislikke valikuid, mis on oluliseks eeltingimuseks kogu ühiskonna edukaks sotsiaalseks ja majanduslikuks arenguks. Tervis on kõige tähtsam ressurss!

Eesti viimaste aastate areng rahvastiku tervises ja riigis üldiselt on igati positiivne – majandus on kasvanud, rahvaarvu vähenemine on aeglustunud, sündivus on tõusnud ning rahvastiku eluiga on pikenenud, kui nimetada vaid mõnda olulisemat. Jätkuvalt kiire arengu tagamisel muutuvad seniste prioriteetsete suundade kõrval üha olulisemaks inimeste tervisekäitumuslike valikute soodustamine, tervist toetava keskkonna arendamine ning sotsiaalse kaitse ja tervishoiusüsteemi osade integratsiooni parandamine.

Kohalikul omavalitsusel on suured võimalused tervise edendamiseks paikkonna tasandil, ennekõike tähendab see omavalitsuse õigust ja kohustust olla kohaliku elu korraldaja. Terviseedenduse üks põhimõtteid inimeste tervisliku seisundi parendamisel paikkonnas on elanike laiaulatuslik osalemine selles protsessis. Nii ongi omavalitsuse ülim roll luua võimalikult soodsad tingimused elanikele enda tervise eest hoolitsemiseks ning võimalike ohtude eest hoidumiseks, korraldada erinevate osapoolte koostööd. Ühise töö eesmärk on julgustada inimesi ise vastutama enda ja lähedaste tervise eest ning muutuma aktiivsemaks prioriteetsete probleemide selgitamisel ning lahendamisel enda paikkonnas.

Tervise säilitamine on meie kõigi ja igaühe põhilisim ülesanne, sellest sõltub meie kõigi ja igaühe elukvaliteet. Tervise säilitamine ei tähenda vaid meditsiiniabi kättesaadavust, paraku on meditsiin keskendunud vaid tagajärgede likvideerimisele või leevendamisele, olulisimat efekti annab aga terviseedenduslik tegevus. Terviseedendus on protsess, mis võimaldab inimestel suurendada kontrolli oma tervise üle ja sellega tervist parandada. Kontrolli omamiseks on vaja omada ja vallata teadmisi.

Käesolev Kohtla-Nõmme valla terviseprofiil ongi esimeseks katseks koondada olulisim Kohtla-Nõmme valla terviseseisundit kirjeldav ning tervisemõjudeid kajastav informatsioon ühtede kaante vahele. Lisaks andmete esitlusele leiab siit ka olulisemaid järeldusi ning soovitusi olukorra parandamiseks või saavutatud edu säilitamiseks.

Terviseprofiilis toodud statistikat, analüüsi ja tegevuskava vaadatakse vallavolikogu poolt üle üks kord aastas. Põhjalikum terviseprofiil ja tegevuskava koostatakse iga nelja aasta tagant.

Kohtla-Nõmme valla terviseprofiili koostamise protsessis osalesid vallavalituse töötajad. Sellele järgnes kohaliku omavalitsuse ja maakonna terviseprofiili koostamise juhiste ning indikaatorite veelkordne läbitöötamine. Terviseprofiili koostamist juhtis valla sotsiaaltöötaja. Suurema osa ajast hõlmas andmete kogumine, analüüs ja salvestamine. Kohtla-Nõmme valla terviseprofiili ja tegevuskava 2016-2020 on koostanud Kohtla-Nõmme Vallavalitsus koostöös Kohtla-Nõmme Vallavolikogu sotsiaalkomisjoni, Kohtla-Nõmme valla allasutuste, vallas tegutsevate MTÜde, seltsingute, perearsti, Ida-Viru Maavalitsuse ja teiste riigiasutustega. Täname Teid osutatud kaasabi eest.

1. Terviseprofiili eesmärk ja väärtused

1.1. Terviseprofiili eesmärk

Valla terviseprofiil on valla elanike tervises seisundi ja heaolu ning neid mõjutavate sotsiaalsete, keskkondlike ning majanduslike tegurite hetkeseisu kaardistus. Vaadeldud aspekte analüüsides on esitletud peamised tervist mõjutavad probleemid ja –vajadused ning pakutud välja võimalikud tegevused probleemide lahendamiseks ja vajaduste rahuldamiseks.

1.2. Terviseprofiili väärtused

Inimõigused

Tervis on inimese põhiõigus ning kõigile ühiskonnaliikmetele tuleb tagada eeldused võimalikult hea tervises seisundi saavutamiseks.

Ühine vastutus tervise eest

Inimese ja rahvastiku tervist mõjutavad suuremal või vähemal määral kõik poliitilised, majanduslikud või muud otsused. Vastutus rahvastiku tervise eest on ühine vastutus, mis hõlmab ühiskonna kõiki sektoreid, organisatsioone, rühmi ja üksikisikuid.

Võrdsed võimalused ja õiglus

Võrdsed võimalused tervisele ja teistele väärtustele on demokraatliku ühiskonna ideaalideks. Võrdsete võimaluste loomine hariduse, eluaseme, töö ning tervise ja tervishoiuteenuste osas, on eelduseks inimeste tervise ja elukvaliteedi jätkuvale paranemisele.

Sotsiaalne kaasatus

Isikute, sotsiaalsete rühmade ja kogukondade aktiivne osalemine enda, oma kodukandi ja ühiskonna elu ja keskkonda mõjutavate otsuste tegemisel ja probleemide lahendamisel toob kaasa nende võimestumise ja võime suuremal määral lahendada oma terviseprobleeme.

Riiklike strateegiatega arvestamine

Valla tervisprofiil järgib Rahvastiku tervise arengukava ning teiste valdkondlike alusdokumentide ideid.

2. Kohtla-Nõmme valla üldandmed ja iseloomustus

2.1. Rahvastik

2.1.1. Valla elanike arv ja pindala

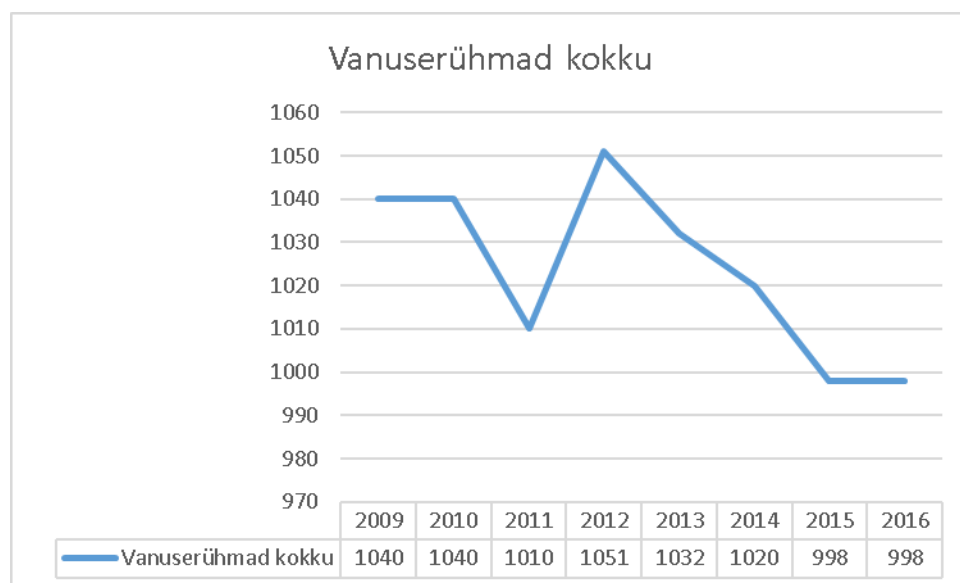
Kohtla-Nõmme vald asub Ida-Virumaa põhjaosa tööstuspiirkonnas, Kohtla-Järve linnast ca 4 km lõunas. Maakonnakeskus Jõhvi asub 19 km kaugusel, Tallinnasse on 165 km ja Tartusse 135 km.

Valla keskus asub Kohtla-Nõmme alevis. Valla teine asula – Kohtla asula asub u 1 km kaugusel. Kohtla-Nõmme alev koosneb kahest tiheasustusega piirkonnast, mis asuvad teineteisest 1 km kaugusel.

Kohtla-Nõmme valla pindala on 4,64 km². Kohtla-Nõmme vald on territoriaalselt üks väiksemaid omavalitsusüksusi nii Ida-Virumaal kui ka kogu Eestis.

1. jaanuari 2016. a. seisuga elas vallas 998 inimest.

Joonis 1: Kohtla-Nõmme valla rahvaarv 1. jaanuari seisuga

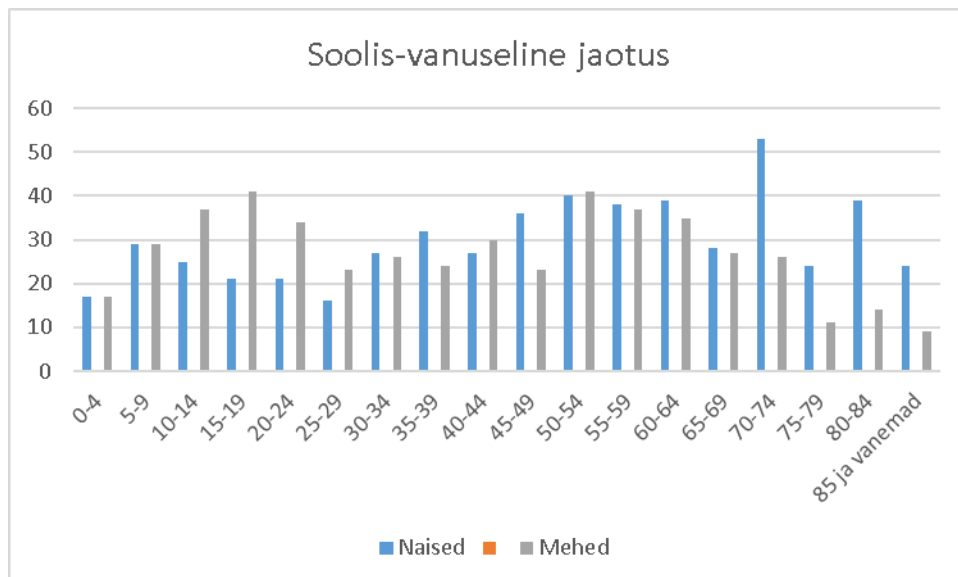

Allikas: Statistikaamet

2009. aasta 1. jaanuaril oli Kohtla-Nõmme valla rahvaarv Statistikaameti andmetel 1040 inimest. 2016. aastal oli see 998 inimest. Seega on rahvastik vähenenud Kohtla-Nõmme vallas 42 inimese võrra (keskmiselt 0,58 % aastas). Rahvaarv Ida-Virumaal on vähenenud samal ajal 1,27 % aastas. Kohtla-Nõmme rahvaarv on aastatel 2009-2016 vähenenud stabiilses tempos.

2.1.2. Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus

Joonis 2: Kohtla-Nõmme valla rahvastiku soolis-vanuseline jaotus

Allikas: Statistikaamet

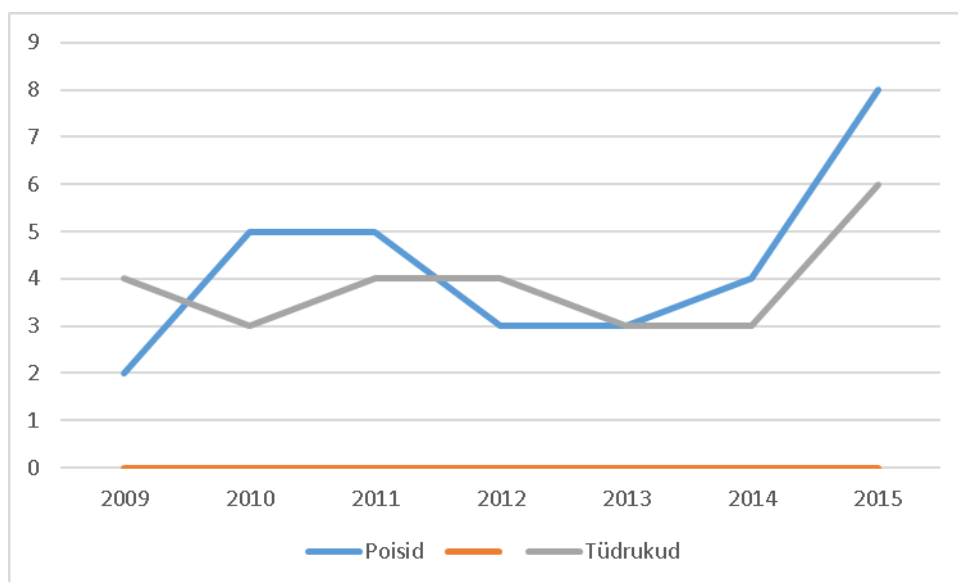
Võrreldes Kohtla-Nõmme valla rahvastikupüramiidi Eesti Vabariigi omaga on märgatavad olulised erinevused. Vanusegruppide lõikes on Kohtla-Nõmme vallas suurimad vanusegrupid 15 kuni 19-aastased mehed ning 70 kuni 74 ja 80 kuni 84-aastased naised. Eestis on suurimaks vanusegrupiks 25 kuni 29-aastased. Kohtla-Nõmme valda iseloomustab üle 45-aastaste elanike suhteliselt suur ja stabiilne osakaal. Kuigi alaealiste vanusegrupid on mõlemal juhul väikesed, on Eesti Vabariigi rahvastikupüramiidi 0-5-aastaste vanusegrupp aste vanemast grupist suurem.

Kokkuvõtlikult on Kohtla-Nõmme valla rahvastiku soolis-vanuseline koosseis Eesti Vabariigi omaga võrreldes jätkusuutmatum. Suureks riskiks on noorte inimeste vähesus. Noorte suhteliselt tagasihoidlik osakaal rahvastikus on suureks riskiks rahvastiku loomulikuks taastootmiseks Kohtla-Nõmme vallas ning samuti eelnevast tulenevalt Eesti normiga võrreldes suuremale koormusele sotsiaalhoolekandesektoris.

Rahvastiku jätkusuutlikkuse ja loomuliku taastekke tagamiseks tuleb välja töötada ja rakendada meetmed, mis motiveeriksid eelkõige 20-24-aastaseid vallaelanikke siduma enda edasine elutee Kohtla-Nõmme vallaga, jääma siia püsivalt elama ja kasvatama üles oma lapsed.

2.1.3. Elussünnid

Joonis 3: Elussünnid Kohtla-Nõmme vallas

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poisid	2	5	5	3	3	4	8
Tüdrukud	4	3	4	4	3	3	6

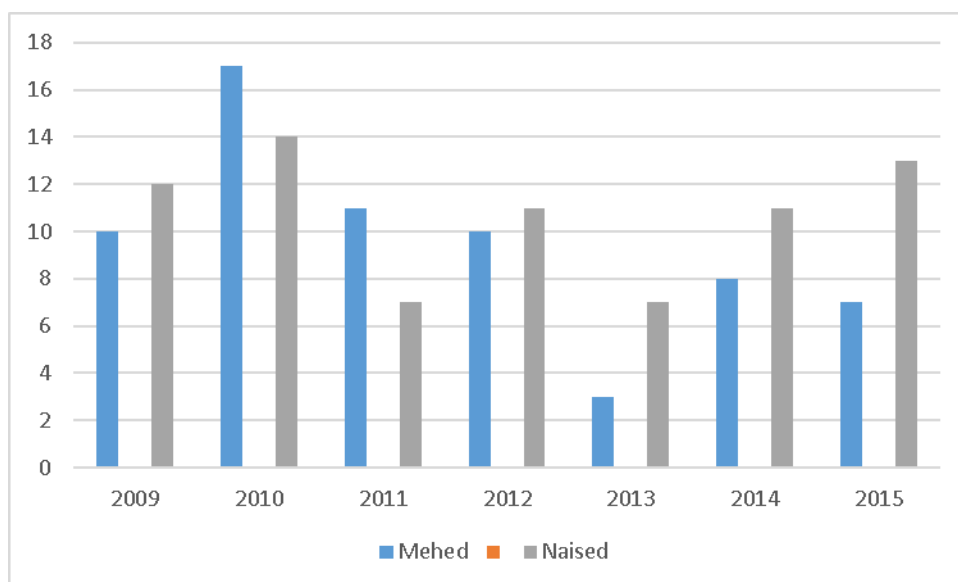
Allikas: Statistikaamet

2009. aastal sündis Kohtla-Nõmme vallas kokku 6 ja 2015. aastal kokku 14 last. Sündinute arv on olnud väikeses tõusujoones. Võrreldes 1990. aastate algusega oli sündimus 21. sajandi esimesel kümnendil kolmandiku kuni poole võrra aastas väiksem. Valdavatel aastatel on poisid sündinud tüdrukutest enam.

Sündimuse suurendamist motiveerib ühelt poolt riiklik vanemapalk, kuid omavalitsuse ülesandeks on tagada elanikele kindlustunne laste turvaliseks kasvatamiseks eelkõige vajalike tugistruktuuride olemasolu ja kättesaadavuse näol ning tagada elanike piisav informeeritus nende kasutamise võimalustest. Riikliku vanemapalga praktika üheks tagajärjeks on, et vanemapalga maksimeerimiseks pööravad nooremad naised esmase tähelepanu karjääri planeerimisele ning laste sünnitamine lükatakse edasi.

2.1.4. Surmad

Joonis 4: Surmade arv

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mehed	10	17	11	10	3	8	7
Naised	12	14	7	11	7	11	13
Kokku	22	31	18	21	10	19	20

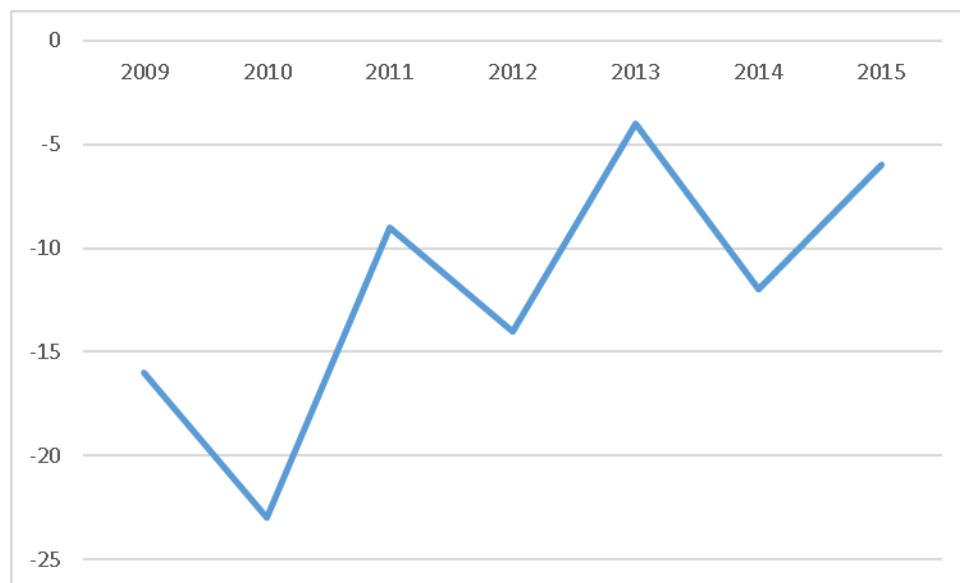
Allikas: Statistikaamet

Suremus oli Kohtla-Nõmme vallas aastatel 2009 kuni 2015 stabiilselt 20-22 surmajuhtu aastas. 2010. aastal oli vallas 31 surmajuhtumit.

Erinevalt Eesti ning Ida-Viru maakonna suremuskordajast on Kohtla-Nõmme valla suremuskordaja kasvav. Suremusnäitajate parandamiseks tuleb kas ennetada liigvarast suremust või suurendada elanike arvu.

2.1.5. Loomulik iive

Loomulik iive näitab sündide ja surmade vahet. Loomulik iive on negatiivne kui surmade arv ületab sündide arvu teatud perioodil. Kohtla-Nõmme vallas on loomulik iive olnud viimasel kümnendil negatiivne, kuid see lähenes aastatel 2001-2004 nullile ning alates 2006. aastas on loomulik iive muutunud järjest enam negatiivsemaks.

Joonis 5: Loomulik iive

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kohtla-Nõmme vald	-16	-23	-9	-14	-4	-12	-6

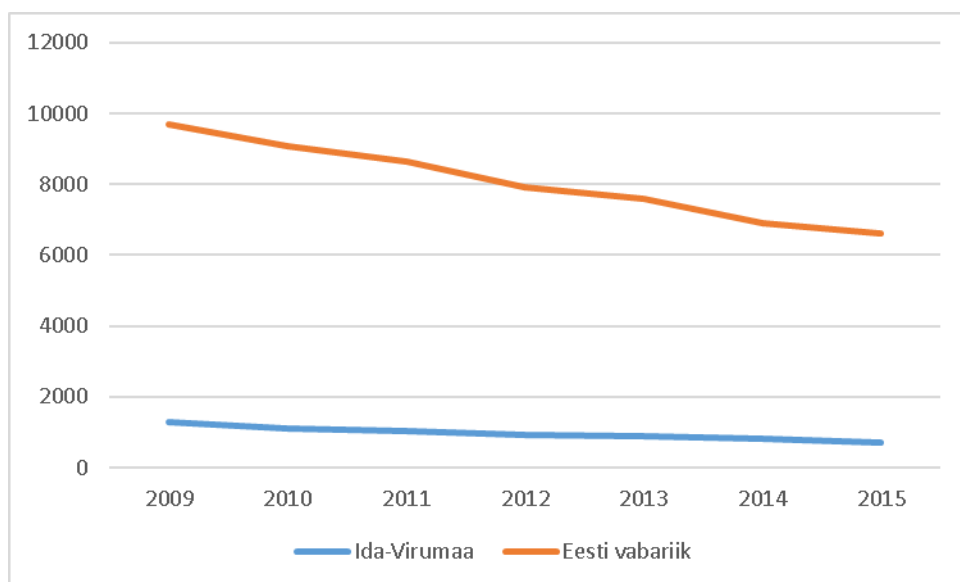
Allikas: Statistikaamet

Loomuliku iibe kordaja näitab aasta elussündide ja surmajuhtumite vahe suurust 1000 aasta keskmise elaniku kohta. Loomuliku iibe kordaja on Kohtla-Nõmme vallas püsinud viimastel aastatel väga negatiivsena, samas kui kogu Eesti loomuliku iibe kordaja läheneb nullile.

Kohtla-Nõmme valla loomuliku iibe kordaja on Eesti näitajaga võrreldes tunduvalt suuremas miinuses väiksema sündimuse ja suurema suremuse tõttu.

2.1.6. Abordid

Joonis 6: Abortide osakaal võrreldes 2000. aastaga

Allikas: Statistikaamet

Abortide arv on esitatud haigla asukohajärgse maakonna järgi. Ida-Virumaa haiglates registreeritud abortide arv on 2009. aastaga võrreldes vähenenud.

Tabel 1: Abortide arv

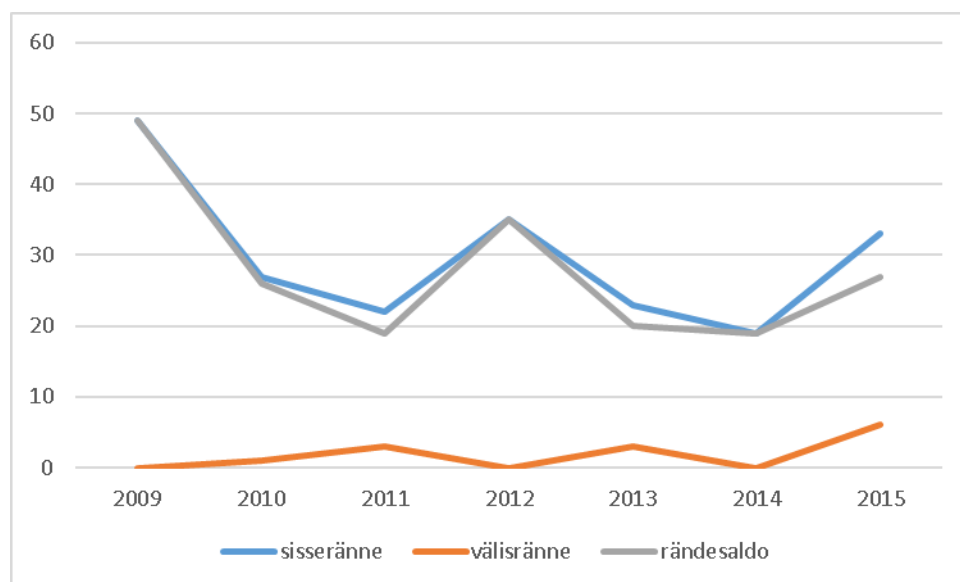
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ida-Virumaa	1271	1106	1044	942	900	812	706
Eesti vabariik	9693	9087	8654	7915	7606	6901	6629

Allikas: Statistikaamet

Abortide arv on Ida-Virumaal suhteliselt kõrge. Abortide hulga vähendamiseks tuleb suuremat rõhku pöörata elanike teavitamisele ja harimisele pereplaneerimise valdkonnas ning luua täiendavad sotsiaalsed tugimehhanismid väikelaste kasvatamisega toimetulekuks.

2.1.7. Ränne

Joonis 7 2: Sisse- ja väljaränne Kohtla-Nõmme vallas

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
sisseränne	49	27	22	35	23	19	33
välisränne	0	1	3	0	3	0	6
rändesaldo	49	26	19	35	20	19	27

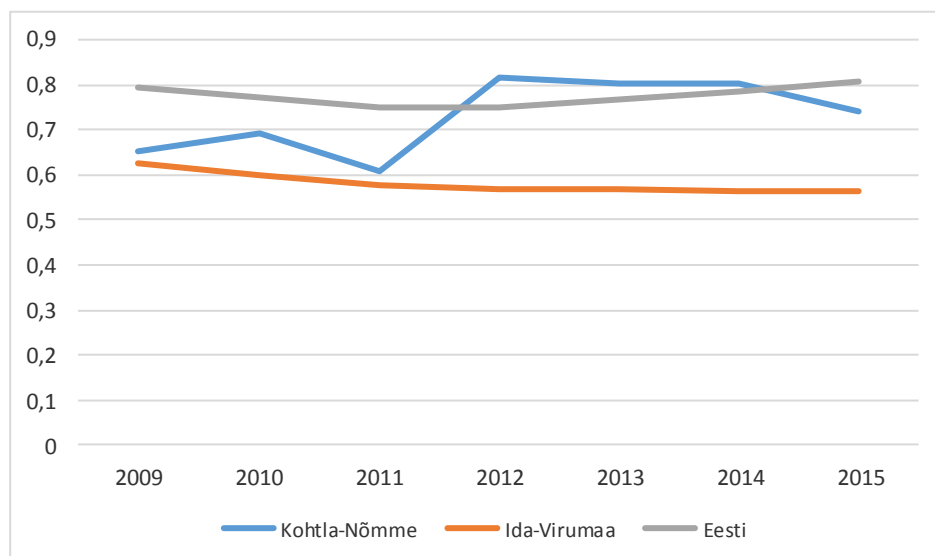
Allikas: Statistikaamet

Tabelitest nähtub, et Kohtla-Nõmme vallas on sisse- ja väljaränne suurem. Rände intensiivsus on Kohtla-Nõmme vallas võrreldav nii Eesti kui ka Ida-Viru maakonna keskmisega.

Kohtla-Nõmmele tullaakse elama põhiliselt lähedalasuvatest linnadest Kohtla-Järvelt, Jõhvist, Kiviõlist, Püssist. Kohtla-Nõmme populaarsuse üheks põhjuseks on sinne elamustruktuur – valdavalt elatakse ühepereelamutes. Kuivõrd linnades on peamiselt korterelamud, siis pakub Kohtla-Nõmme paremaid elamistingimusi. Levinud on varasemate aianduskooperatiivide muutmine pereelamute rajoonideks.

2.1.8. Demograafiline töötururiskide indeks

Näitaja kirjeldab eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64-aastased) suhet. Kui indeks on ühest suurem, siseneb järgmisel kümnendil tööturule rohkem inimesi, kui sealt vanuse tõttu potentsiaalselt välja langeb.

Joonis 8. Kohtla-Nõmme valla demograafiline tööturusurveindeks

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kohtla-Nõmme	0,654	0,691	0,609	0,817	0,803	0,805	0,74
Ida-Virumaa	0,624	0,599	0,577	0,567	0,567	0,565	0,566
Eesti	0,793	0,771	0,752	0,752	0,766	0,785	0,806

Allikas: *Statistikaamet*

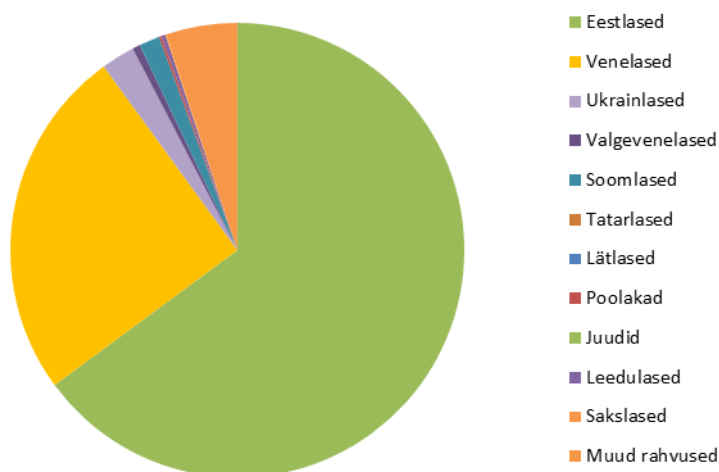
Demograafiline tööturusurveindeks näitab, et Kohtla-Nõmme valla tööturult vanuse tõttu lahkujaid on potentsiaalsetest sisenejatest vähem. Tööturusurveindeks on alates 2012. aastast tõusnud ja püsinud ühtlasel tasemel. Valla demograafiline tööturusurveindeks on viimastel aastatel tõusnud võrreldes maakonna vastava näitajaga.

Tööealise elanikkonna kiire vähenemine rahvastiku vananemise tõttu tähendab kas üha suurenevad survet sotsiaalhoolekande valdkonnale või survele järeleandmisel elanike elukvaliteedi langust ning seeläbi pikemas perspektiivis ka elukeskkonna halvenemist. Kohtla-Nõmme vald peab pöörama suurt tähelepanu tööealise elanikkonna osakaalu suurendamisele ning noorte kinnistamisele jätkamaks eluteed Kohtla-Nõmme vallas.

2.1.9. Rahvuslik jaotus

Eestlaste osakaal valla elanike arvus (64,9 %) on kõrgem Ida-Virumaa keskmisest (16,9 %), kuid madalam Eesti keskmisest (68,9 %).

Joonis 9: Kohtla-Nõmme valla elanike rahvuslik jaotus 2013

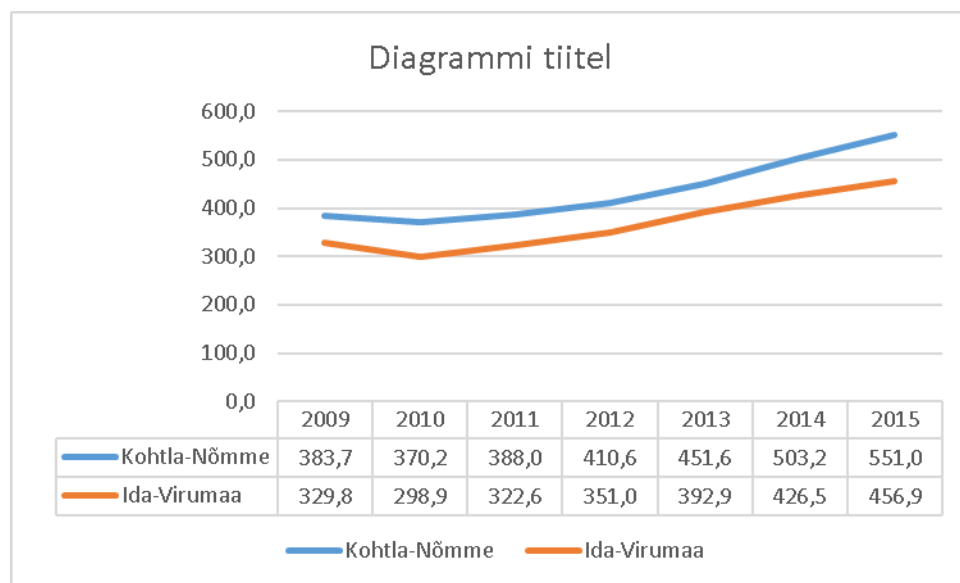

Allikas: AS Andmevara

Suhteliselt suur mittepõlisrahvuse ja Eesti kodakondsust mitteomavate isikute osakaal tähendab, et tervisekäitumise ja –teadlikkuse kujundamiseks tuleb kasutada erinevaid kanaleid ja viise arvestades rahvusgruppide kultuurilist eripära, inimeste keeleoskust ja sotsiaalselt integreeritust.

2.1.10. Kohaliku omavalitsuse eelarve

Alljärgnevalt on esitatud ülevaade Kohtla-Nõmme valla arvestuslikest tuludest (laekumised maksudest, kaevandamisõiguse tasust ja vee erikasutustasust). Kohtla-Nõmme valla eelarvesse on elanikelt laekunud tulumaksu igal aastal rohkem kui Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste eelarvetesse keskmiselt. Tulumaksu laekumine on aastate jooksul muutunud sarnaselt maakonna keskmisega, maksu laekumine on tõusnud püsivalt aastatel 2010-2015. Tulumaks elaniku kohta on vallas suurenenud perioodil 2010-2015 keskmiselt 8,3%,

Joonis 10: Kohtla-Nõmme valla eelarve arvestuslikud tulud ühe elaniku kohta (eurodes)

2.2. Rahvastiku tervises seisund

2.2.1. Tervisekaotus

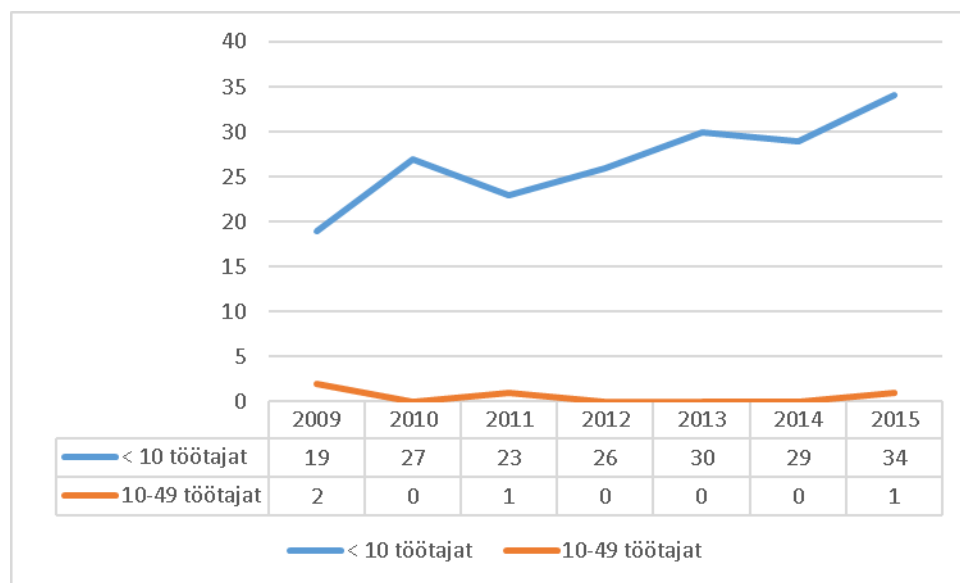
Rahvastiku tervises seisund ja tervisekäitumine avalduvad **tervisekaotuses**, mis näitab kui mitu eluaastat kaotatakse haiguste ja enne vastava rahvastikurühma keskmist eeldatavat eluiga toimunud surmade tõttu. Kõige suurem kaotatud aastate arv 100 000 maakonna elaniku kohta oli 2006. aastal Ida-Virumaal, kus keskmine oodatav eluiga ja tervelt elatud eluiga on kõige lühemad. Enneaegsete surmade tõttu kaotatud aastad moodustavad maakonnas ligi 59% kogu tervisekaost. Ida-Virumaa elanikud kaotasid 2006. aastal 100 000 inimese kohta rohkem kui 42 000 eluaastat, st peaaegu pool aastat iga inimese kohta.

3. Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

3.1. Tööturu situatsioon

3.1.1. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted

Statistikaameti andmete alusel oli 2014. aastal Kohtla-Nõmme valda registreeritud 20 majanduslikult aktiivset üksust või ettevõtet. Kõik ettevõtted on kuni 10 töötajaga. Ettevõtete arv on perioodil 2009-2014 suurenenud.

Joonis 11. Ettevõtted töötajate arvu alusel

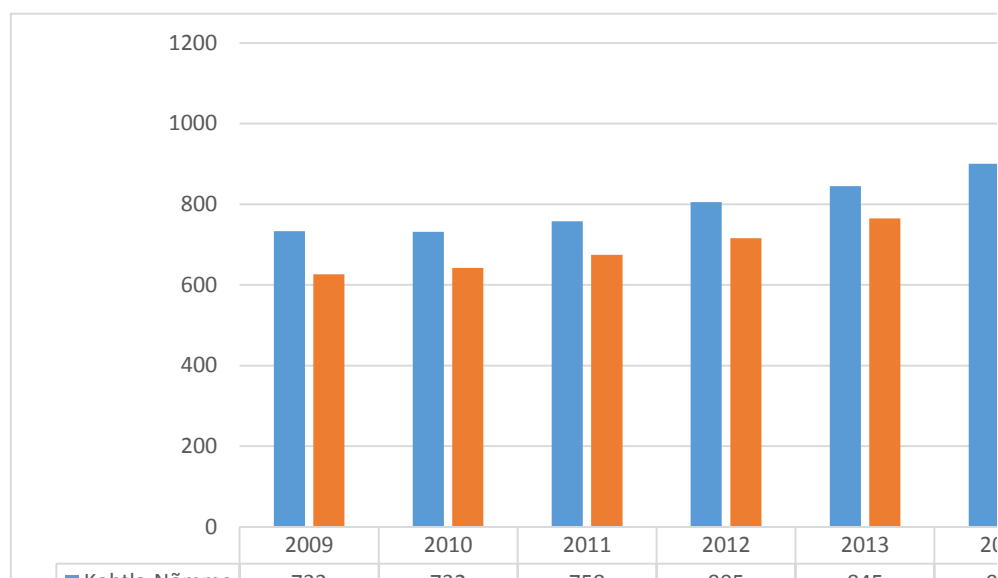
Allikas: Statistikaamet Elanike sissetulekud ja maksude laekumine

Keskmine maksumaksjate arv Kohtla-Nõmme vallas on Maksu- ja Tolliameti andmeil vähenenud aastatel 2007 – 2011 41,2 %-lt 40,8 %-ni elanikkonnast. Siiski on see olnud alates 2009. aastast kõrgem Eesti keskmisest.

Maksumaksjate osakaal on Kohtla-Nõmme vallas kõrgem kui Eestis keskmiselt. Elanike arv vallas väheneb ja vananeb. Sellega seoses väheneb tulevikus ka maksumaksjate arv, mis toob kaasa surve suurenemise maksumaksjatele sotsiaalsfääri ülal hoidmiseks.

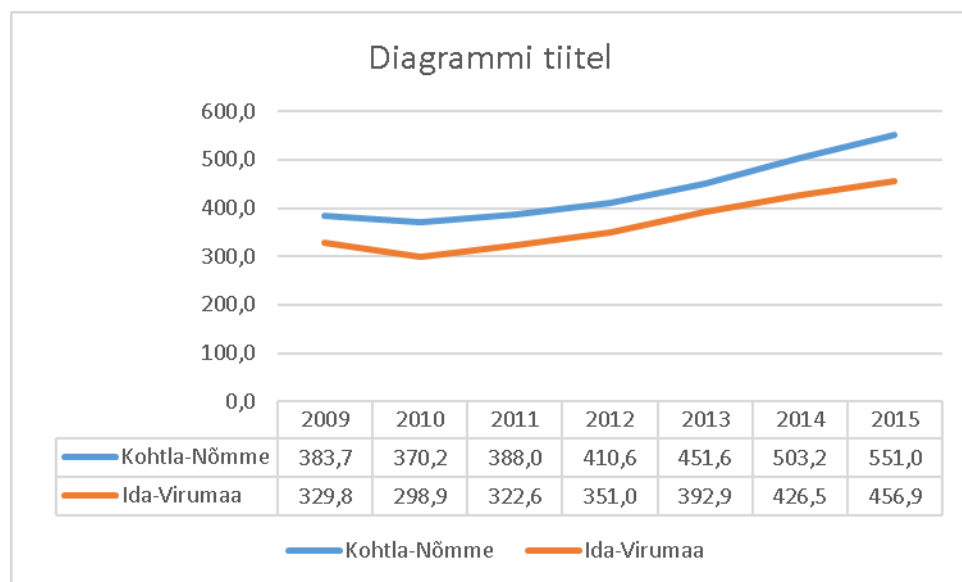
3.1.2. Keskmine brutotulu

Valla elanike keskmine sissetulek on kõrgem Ida-Virumaa keskmisest sissetulekust. Paljud valla elanikud käivad tööl kaugemal.

Joonis 12. Keskmise sissetulek elaniku kohta

Allikas: Statistikaamet

Kohtla-Nõmme valla eelarvesse on elanikelt laekunud tulumaksu igal aastal rohkem kui Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste eelarvetesse keskmiselt. Tulumaksu laekumine on aastate jooksul muutunud sarnaselt maakonna keskmisega.

Joonis 13: Tulumaksu laekumine kohalikku eelarvesse (eurot elaniku kohta)

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

Ida-Virumaal on Eesti maakondadest kõrgeim suhtelise vaesuse määr ehk isikute osakaal, kelle ekvivalentnetosissetulek (leibkonna sissetulek, mis on jagatud leibkonnaliikmete tarbimiskaalude summaga) on suhtelise vaesuse piirist (60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist) madalam.

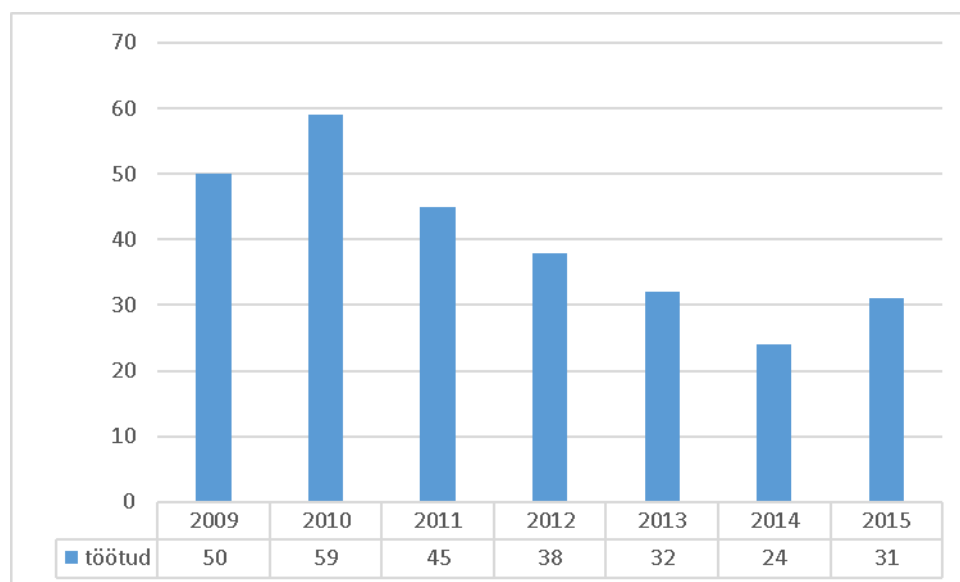
3.1.3. Ülalpeetavate määr

Ülalpeetavate määr näitab kuni 14- ja vähemalt 65-aastaste elanike arvu suhet 15-64-aastaste elanike arvu. Kohtla-Nõmme vallas on ülalpeetavate määr Eesti keskmisest oluliselt suurem, mis tähendab suhteliselt suurt survet sotsiaalsektori kuludele.

3.1.4. Töötus

Tööpuuduse vähendamiseks on vald rajanud suletud Kohtla kaevanduse asemele Kohtla Kaevanduspark-muuseumi. Selle abil on loodud uusi töökohti kui ka suurendatud piirkonna külastatavust ning loodud eeldused kohaliku ettevõtluse laiemaks jätkusuutlikkuseks. Endise lasteaia hoonesse on asutatud Kohtla-Nõmme Lastekodu, mis on samuti võimaldanud uusi töövõimalusi. Samuti on vald hoogsalt arendanud infrastruktuuri loomaks täiendavaid eeldusi infrastruktuuri arendamiseks.

Joonis 14: Aasta keskmine registreeritud töötute arv Kohtla-Nõmme vallas

Allikas: Töötukassa

Teadmata, kuid eeldatavalt arvukas hulk inimesi ei ole leidnud tööd pikema perioodi vältel ning kehtiva regulatsiooni kohaselt on lõppenud või kohe lõppemas ka töötu abiraha maksmise periood. Pikaajaline töötus muudab inimese heitunuks, mis võib lõppeda sotsiaalse inaktiivsuse ning raskete terviseprobleemidega.

Pikaajalisest tööpuudusest tekkiva heitumuse ennetamiseks tuleb leida inimestele võimalusi enda rakendamiseks ajutise iseloomuga või vabatahtlikel töödel kaugema eesmärgiga tagada inimeste pidev valmisolek püsivale tööle asumiseks.

3.2. Toimetulek

3.2.1. Töövõimetuspensionäride osakaal tööealisest elanikkonnast

Töövõimetuspensionile makstakse inimesele 40-100%-lise püsiva töövõime kaotuse korral. Töövõimetuspension on asendussissetulek ja kompenseerib seda, et inimene ei saa osaliselt või täielikult töötada. Alla 100%-lise töövõime kaotuse korral eeldatakse, et inimene peaks allesjäänud töövõime osas osajaga töötama. Püsiv töövõimetuspension määratakse tähtajaga 6 kuud kuni 5 aastat.

Töövõimetuspensionäride osakaal tööealisest (16-64 aastat) elanikkonnast on Ida-Viru maakonnas Eesti keskmisest märgatavalt kõrgem ning tendentsina suureneb osakaal Eesti keskmisest ka kiiremini.

Töövõimetuspensionäride suur osakaal peegeldab ühelt poolt tööealise rahvastiku halba tervises seisundit, kuid teiselt poolt on töövõimetuspension ilma tööta inimesele täiendavaks sissetulekuks. Kohaliku tööhõive edendamiseks tuleks täiendavat tähelepanu pöörata töövõimetuspensionäridele jõukohaste töökohtade loomisele hoidmaks neid aktiivses tööhõives.

3.2.2. Puuetega isikud

Eestis on puude defineerimisel lähtunud ÜRO konventsioonist ning see on sõnastatud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses järgnevalt: puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsel alustel.

Pikaajalise kahjustuse all peetakse silmas olukorda, kus tervisekahjustuse periood on kestnud vähemalt 12 kuud ja rohkem. Selleks, et saada puuet peab inimesel olema pikaajaline kahjustus, mis ei võimalda tal ühiskonnaelus täisväärtuslikult ja teistega samadel alustel osa võtta.

Puue on ajas muutuv ja mitmetahuline mõiste, mis esindab inimese ja teda ümbritseva keskkonna vahelist suhet. Inimene, kelle tegevusvõime teatud keskkonnas on piiratud, ei pruugi olla piiratud juhul, kui keskkonda on kohandatud või kui ta saab tegutseda mõnes teises keskkonnas.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetusi makstakse puudest tingitud lisakulude osaliseks hüvitamiseks inimestele, kellel on tuvastatud keskmine, raske või sügav puue. Sõltuvalt isiku vanusest on puude raskusastme määramise alused erinevad.

Kuni 16-aastaselt ning vanaduspensioniealisel isikul tuvastatakse puude raskusaste lähtuvalt kõrvalabi, juhendamise või järelevalve vajadusest:

- 1) sügav puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik pidevat kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet ööpäevaringselt;

- 2) raske puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet igal ööpäeval;
- 3) keskmine puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, millest tingituna vajab isik regulaarset kõrvalabi või juhendamist väljaspool oma elamiskohta vähemalt korra nädalas.

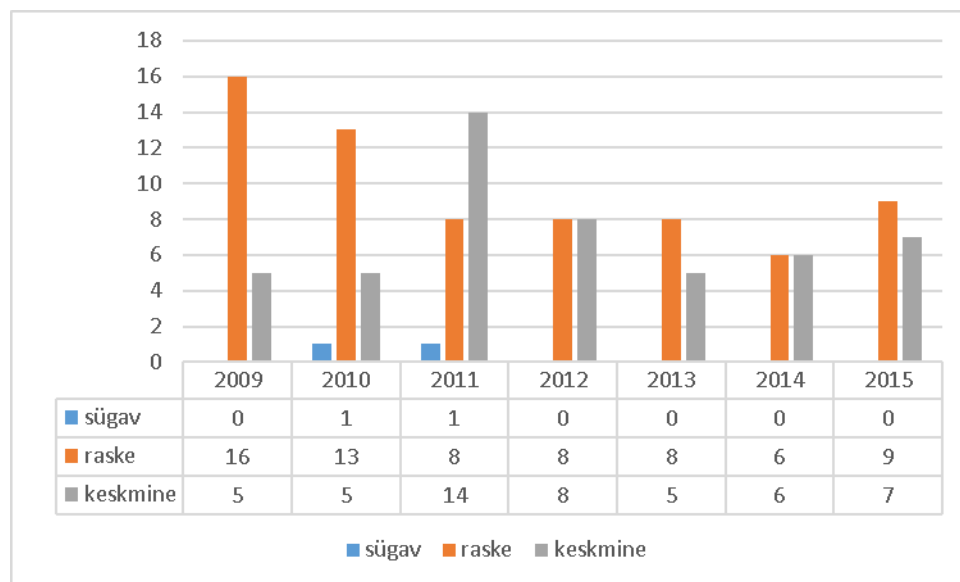
16-aastaselt kuni vanaduspensioniealisel isikul tuvastatakse puude raskusaste lähtuvalt igapäevasest tegutsemis- ja ühiskonnaelus osalemise piirangutest:

- 1) sügav puue on isikul, kellel igapäevane tegutsemine või ühiskonnaelus osalemine on täielikult takistatud;
- 2) raske puue on isikul, kellel igapäevane tegutsemine või ühiskonnaelus osalemine on piiratud;
- 3) keskmine puue on isikul, kellel igapäevases tegutsemises või ühiskonnaelus osalemises esineb raskusi.

Puue määratakse tähtajaga 6 kuud kuni 5 aastat. Puude raskusaste võib rehabiliteerimise, abivahendite kasutamise, elukeskkonna kohandamise või muude asjaolude mõjul muutuda.

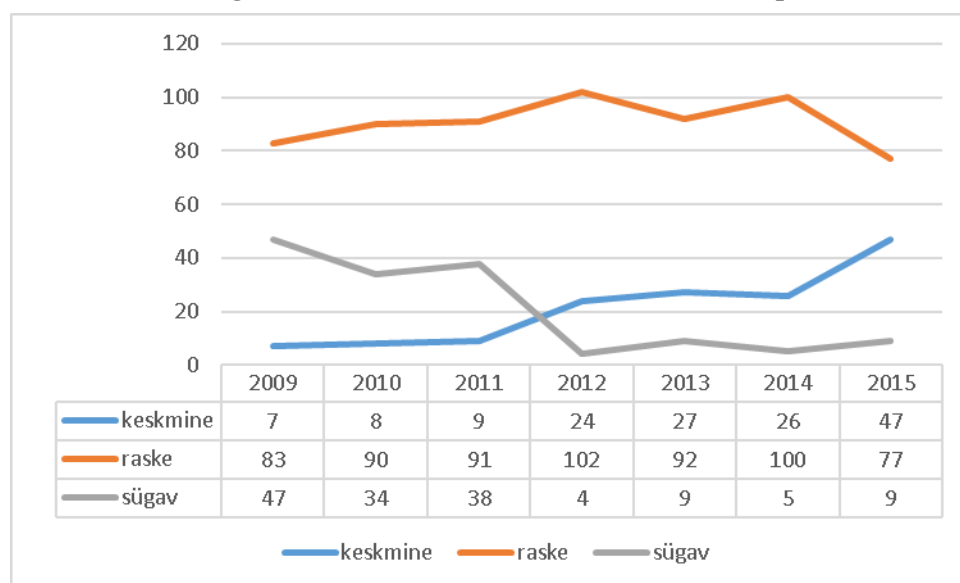
Puuetega inimeste sotsiaalhoolekandes ja sotsiaalkindlustuses on oluline roll täita nii riigil kui kohalikel omavalitsustel. Sotsiaalteenuste osutamist ja sotsiaaltoetuste maksmist finantseeritakse riigieelarvest ja kohalike omavalitsuste eelarvetest.

Joonis 15: Puuetega laste arv Kohtla-Nõmme vallas puude raskusastme järgi

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Kohtla-Nõmme vallas püsis keskmise puudega laste arv aastatel 2009-2010 valdavalt 5, kuid tõusis 2011. aastal 14-le. Raske puudega laste arv oli kõrge aastatel 2009-2010 (13-16 last aastast), kuid 2012. aastal vähenes 8-le. Puuetega laste üldarv on püsunud aastatel 2013-2015 küllaltki stabiilsena, keskmiselt 12-16 last aastast.

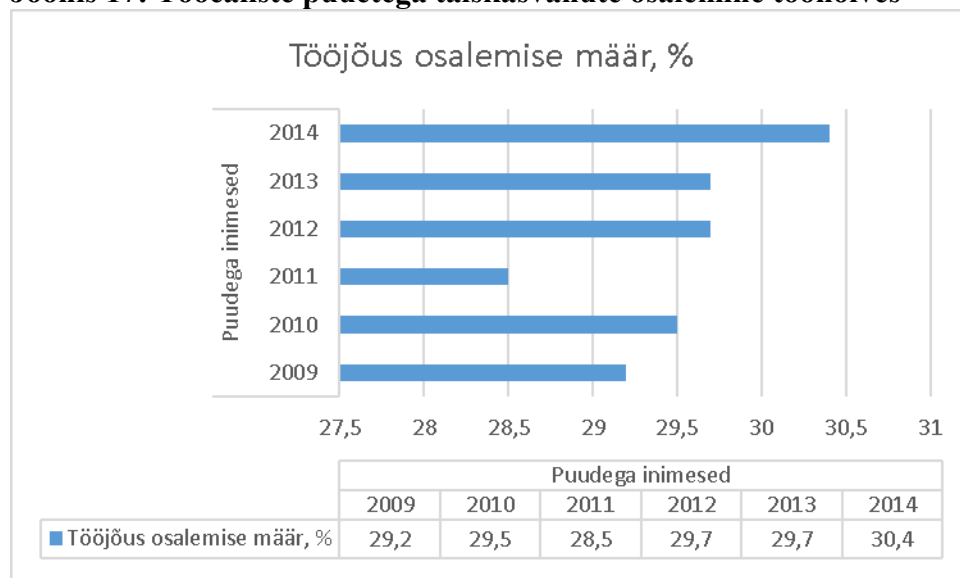
Joonis 16: Puuetega täiskasvanute arv Kohtla-Nõmme vallas puude raskusastme järgi

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Puuetega inimeste arv on Kohtla-Nõmme vallas püsitud alates 2009. aastast stabiilselt 128-138 vahemikus. 2011. aastal vähenes sügava puudega isikute arv ja tõusis raske puudega isikute arv.

3.2.3. Tööealiste puuetega täiskasvanute kaasatus tööturule

31.12.2014.aasta seisuga on hõivatud tööealistest isikutest 30,4% puudega isikud.

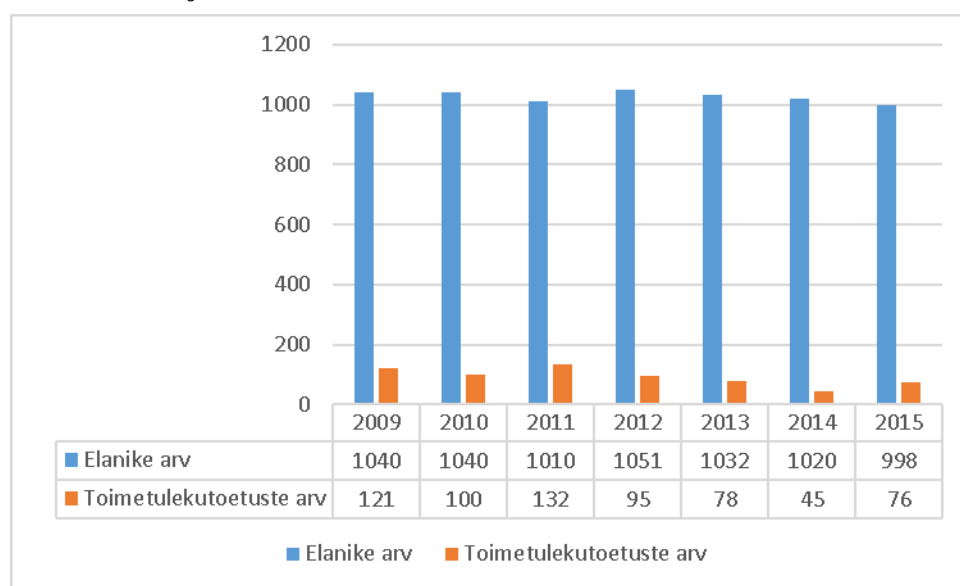
Joonis 17: Tööealiste puuetega täiskasvanute osalemine tööhõives

Allikas: Statistikaamet

3.2.4. Riikliku toimetulekutoetuse maksmine

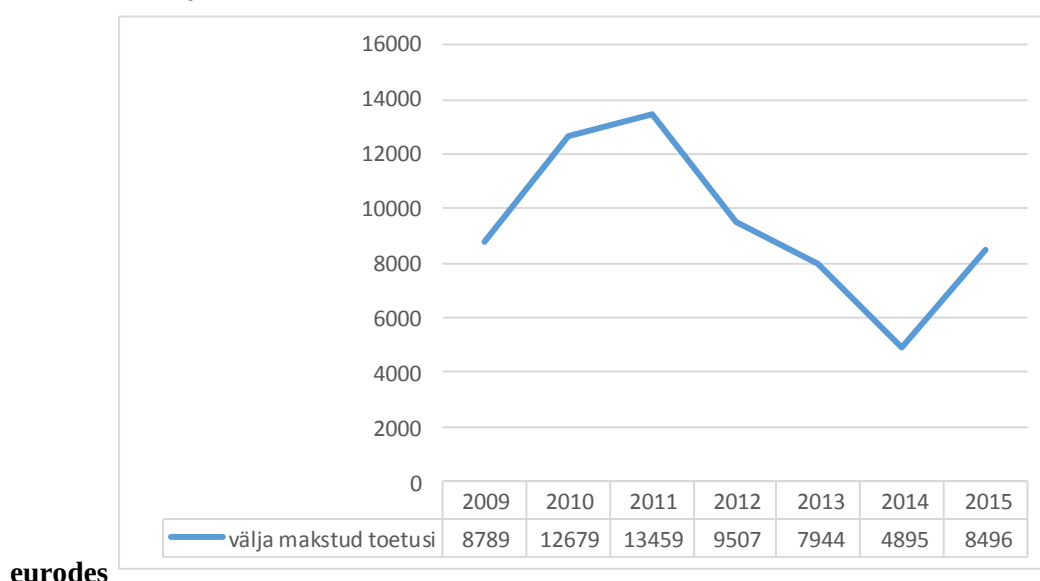
Toimetulekutoetusi makstakse vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse ja selle alusel kehtestatud riiklikele normidele. See on riigi abi puudust kannatajale, mida maksab kohalik omavalitsus ning on mõeldud minimaalse sissetuleku tagamiseks ja inimeste esmavajaduste rahuldamiseks vajalike minimaalsete tarbimiskulude katmiseks. Toimetulekutoetus hõlmab toimetulekupiiri tagamise toetust ja lisatoetust. Toimetulekupiiriks loetakse summat, mis on vajalik minimaalseks äraelamiseks ühe kuu jooksul. Toimetulekupiiri summa suurus määratakse Riigikogu poolt igal aastal uuesti ning toimetulekupiir sõltub inimeste arvust perekonnas.

Joonis 18: Välja makstud toimetulekutoetuste arv

Allikas: Kohtla-Nõmme Vallavalitsus

Joonis 19: Väljamakstud toimetulekutoetus

Allikas: Kohtla-Nõmme Vallavalitsus

Kohtla-Nõmme vallas on toimetulekutoetusi makstud elaniku kohta enam-vähem samaväärselt kui Eesti omavalitsustes keskmiselt, Alates 2011. aastast on toimetulekutoetustena välja makstud summad vähenenud nii Kohtla-Nõmme vallas kui ka Eestis tervikuna.

Kohtla-Nõmme vallas on väljamakstud toimetulekutoetused Eesti keskmisega võrreldavas mahus. Toimetulekutoetuste maksmine leevendab elanike vaesust. Vaesus on aga üks suuremaid terviseriske.

3.2.5. Täiendavad sotsiaaltoetused

Sotsiaalhoolekande eesmärgiks on sotsiaalse turvalisuse suurendamine kohalikus omavalitsuses ja abi organiseerimine neile isikutele, kes ei suuda igapäevase eluga toime tulla. Peamised abivajajad on toimetulekuraskustega pered ja eakad, puuetega inimesed, pikaajalised töötud ja töövõimetuspensionärid.

Riikliku toimetulekutoetuse maksmise piirmäär on tegelikult toimetulekuks väga väike, mistõttu vald maksab oma elanikele mitmeid lisatoetusi. Sotsiaaltoetusi on õigus taotleda isikutele, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht on Kohtla-Nõmme vallas olnud vähemalt kuus kuud. Toetused makstakse välja kas konkreetse sündmuse puhul või vastavalt vajadusele avalduse alusel.

- Sünnitoetus - sünnitoetust summas 250 eurot lapse kohta makstakse lapsevanemale, kelle elukoht on rahvastikuregistri andmetel Kohtla-Nõmme vallas.
- Esimesse klassi astuja ja põhikooli ja gümnaasiumi lõpetaja toetus - toetust summas 50 eurot makstakse lapsevanemale, kelle laps läheb Kohtla-Nõmme Kooli I klassi. Kooli lõpetaja toetus makstakse põhikooli lõpetaja lapsevanemale või täisealisele gümnaasiumi lõpetajale.
- Lastelaagris osalemise toetus - lastelaagri osalemiskulusid hüvitatakse vähekindlustatud peredele aastas kuni 40 eurot. Toetust makstakse peredele, kus sisetulek ühe inimese kohta on väiksem kui riiklikult kehtestatud toimetulekupiiri kahe koma viie kordne määr.
- Puudega lapse toetus - toetust makstakse lapsevanema avalduse alusel puudega lapse ravimite, prillide, invaabivahendite rentimiseks või ostmiseks. Toetust makstakse kuni 50% kuludest, kuid mitte üle 45.- euro aastas lapse kohta.
- Küttetoetus - toetust makstakse üksi elavale isikule, kelle sisetulek ühes kuus on alla riiklikult kehtestatud toimetulekupiiri kolme (3) kordse määra ja vähekindlustatud pere- või leibkonnale. Toetuse suurus sõltub eluaseme tubist. Perekonnale, kes elab eramajas, makstakse toetust 100 eurot aastas, korteris elavale perekonnale 65 eurot aastas.
- Ravimitoetus - toetust makstakse riiklikku pensioni saavale mittetöötavale isikule, kelle kuu sisetulek jääb alla riiklikult kehtestatud toimetulekutoetuse kolme (3) kordse määra. Toetust makstakse kuni 50 eurot aastas.
- Matusetoetust - toetust makstakse summas 50 eurot matuse korraldajale, kelle rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadress on Kohtla-Nõmme vald isiku matusekulude osaliseks hüvitamiseks avalduse ja surmatõendi alusel, kelle viimane elukoht oli Kohtla-Nõmme vald. Toetus määratakse kuni kahe kuu jooksul peale surmakande koostamist. Toetust makstakse alates 2014. aastast.

- Ühekordne toetus - ühekordset toetust võib määrata igale isikule, pere- või leibkonnaliikmete kulude katteks, mis on vajalikud toimetuleku soodustamiseks. Toetust makstakse aastas kuni 50 eurot.
- Eakate juubeliõnnitlus - valla eakaid õnnitletakse alates 70. eluaastast juubelite puhul ja üle 85-aastaseid igal sünnipäeval õnnitluskaardi, kommikarbi ja meenega. Üle 80-aastaseid peetakse meele igal sünnipäeval õnnitluskaardiga.
- Kommipakk jõuludeks - Kommipaki saab iga vähemalt 1-aastane kodune laps. Paki väärtus on kuni 10 eurot.
- Erakorralise abi toetus - erakorralise abi toetus määratakse isikule kriisilukorra leevendamiseks, mille on põhjustanud õnnetusjuhtum, tulekahju, vargus, haigestumine, lähedase kaotus või muu sarnane sündmus ja isikule andal puuduvad vahendid selle lahendamiseks. Toetust makstakse kuni 500 eurot aastas.
- Lasteaialapse ja õpilase toidukulu toetus - toidukulu toetuse suurus sõltub pere- või leibkonna sissetulekust:
 - 100% toidupäeva maksumusest hüvitatakse toimetulekutoetust saava pere või leibkonna lapse vanemale;
 - 50% toidupäeva maksumusest hüvitatakse lapse vanemale, kus pere- või leibkonna sissetulek ühe inimese kohta on alla riiklikult kehtestatud toimetulekupiiri kahekordse (2) määra;
 - 30% toidupäeva maksumusest hüvitatakse lapse vanemale, kus pere- või leibkonna sissetulek ühe inimese kohta on alla riiklikult kehtestatud toimetulekupiiri kahe koma viie kordse (2,5) määra.
 Toetust makstakse igakuiselt eelneva kuu eest kuludokumendi alusel kuni 30 eurot kuus.
- Hoidjatoetus - toetus kehtis kuni 2013. aastani. Toetust maksti 1,5 - 3-aastase lapse vanematele, kelle laps ei käinud lasteaias ega viibinud mujal hoolekandetasutuses ning mõlemad vanemad töötasid täistööajaga. Toetust maksti kuni 11 kuu eest aastas 83 eurot kuus.

Tabel 2: Kohtla-Nõmme vallas makstud sotsiaaltoetused (eurodes)

Toetus	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sünnitoetus	1150	1342	2112	1152	1344	1076	400
Hoidjatoetus	1017	1412	581	1577	664	0	0
Esimesse klassi astuja toetus	345	499	468	195	312	500	400
Kommipakid	112	105	116	70	83	59	142
Põhikooli ja gümnaasiumi lõpetaja toetus	537	614	663	468	468	800	650
Ühekordne sotsiaaltoetus peredele	582	593	585	897	604	504	396
Eakate sünnipäevatoetus	276	288	323	320	488	338	370
Puudega lapse toetus	38	38	39	39	39	111	0
Toidutoetus	14	99	86	43	87	251	182
Lastelaagris osalemise toetus	48	21	0	0	0	0	160
Küttetoetus	473	383	512	756	121	643	625

Ravimitoetus	2087	326	372	496	449	864	976
Hooldajatoetus	3585	3240	1443	2222	2246	1574	882
Ühekordne sotsiaaltoetus eakatele	533	246	240	406	392	314	1537
Välimatu sotsiaalabi	0	447	0	0	0	0	0
Matusetoetus	0	0	0	0	0	100	500

Allikas: Kohtla-Nõmme Vallavalitsus

3.2.6. Sotsiaalteenused

Kohtla-Nõmme vallas osutatakse vajadusel elanikele järgnevaid sotsiaalteenuseid:

Koduteenused

Koduteenust osutatakse üksikisikule või eakale perele, kes ei ole suutelised iseseisvalt toime tulema ja kelle elukvaliteeti on võimalik säilitada ja parandada koduhooldustöötaja abiga. Koduteenus on isikule tasuta. Teenuse osutamise kohta sõlmitakse leping isiku, koduhooldustöötaja ja vallavalitsuse vahel, milles määratakse kindlaks osutatava teenused.

Üldhooldusteenus

Kohtla-Nõmme vallas ei ole hoolekandeesutust. Ööpäevaringset teenust vajavad isikud paigutab vallavalitsus Ida-Viru maakonnas olevatesse vabu kohti omavatesse hoolekandeesutustesse. Hoolekandeesutusse paigutatakse isikud, kellel puudub seadusjärgne ülalpidaja või kelle ülalpidajad ei ole võimelised täitma talle perekonnaseaduse alusel pandud kohustusi oma kõrge vanuse, tervise või vähekindlustatuse tõttu.

Tugiisikuteenus

Teenuse eesmärgiks on isiku või pere toetamine olukordades, kus isik vajab kõrvalabi sotsiaalsete, majanduslike, psühholoogiliste või tervislike probleemide tõttu abi oma kohustuste täitmisel ja õiguste teostamisel. Teenuse osutajaga sõlmitakse leping peale kõrvalabi vajaduse hindamist.

Täisealise isiku hooldus

Hooldajat on õigus taotleda sügava puudega või raske puudega isikul, kelle liikumisvõime on tugevalt häiritud. Hooldaja teenus on isikule tasuta. Teenuse osutamise kohta sõlmitakse leping isiku, hooldaja ja vallavalitsuse vahel, milles määratakse kindlaks osutatava tegevused.

Isikliku abistaja teenus

Teenuse eesmärgiks on füüsilist kõrvalabi vajava isiku iseseisva toimetuleku suurendamine ja osalemine kõigis eluvaldkondades, vähendades teenust saava isiku seadusjärgsete hooldajate hoolduskoormust. Teenuse osutamise kohta sõlmib vallavalitsus hooldust vajava isiku poolt valitud abistajaga lepingu. Teenust kasutav isik tasub 3% teenuse maksumusest.

Varjupaigategenus

Varjupaigategenust korraldatakse ajutiselt täisealisele isikule, kes ei ole võimeline endale ööbimiskohta leidma. Varjupaigategenust korraldatakse koostöös Jõhvi või Kohtla-Järve linnaga.

Turvakoduteenus

Teenust osutatakse alaealisele lapsele või pereliikmetele, kes vajavad abi tema hooldamises esinevate puuduste tõttu, mis ohustavad tema elu, tervist või arengut. Turvakoduteenust osutab alaealistele lastele Kohtla-Nõmme Lastekodu

Lastekoduteenus

Ida-Virumaa orbudele ja vanemlike hoolitsuseta jäänud lastele on vald rajanud lastekodu. Vabade kohtade olemasolu korral võetakse hooldusele ka teiste maakondade lapsi.

Sotsiaaltransporditeenus

Transporditeenust osutatakse valla eakatele ja puudega isikutele, kes ei saa kasutada ühistransporti arstile või ametiasutusse sõiduks. Teenuse osutamiseks esitab isik avalduse ning tasub teenuse eest vastavalt kinnitatud hinnakirjale.

Võlanõustamisteenus

Teenust osutatakse isikule või leibkonnale, kes soovib abi oma varalise olukorra kindlakstegemisel, võlausaldajaga läbirääkimiste pidamisel ja nõuete rahuldamisel, uute võlgnevuste tekkimise vältimist toimetulekuvõime parandamise kaudu ja muude võlgnevusega seotud probleemide lahendamisel.

Riigi rahastatav lapsehoiuteenus

Lapsehoiuteenus on lapse seadusliku esindaja toimetulekut või töötamist toetav teenus, mille osutamise vältel tagab seadusliku esindaja asemel lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoiuteenuse osutaja.

Riigi rahastatavale lapsehoiuteenusele on õigus saada raske või sügava puudega lapse seaduslikul esiandajal või hooldajal kuni selle kalendriaasta lõpuni, kui laps saab 18-aastaseks.

Riigi rahastatav puudega lapse hooldamise toetus

Toetus on raske ja sügava puudega lapse mittetöötavale vanemale suunatud toetus, mis parandab pere toimetulekut seoses ühe vanema puudega lapse ööpäevaringse hooldamisega.

Vallaelanike kindlustatust sotsiaalteenustega iseloomustab alljärgnev joonis.

Joonis 20: Kohtla-Nõmme valla sotsiaalteenuste osutamise struktuur

	Tervishoid	Erivajadus	Toimetulek	Kriisilukorrad	Sõltuvused	Tööhõive
Alaealised	Perearstid Ida-Viru Keskhaigla		lastekodu			
Noored						
Lastega pered		lapsehoid	sotsiaalnõustamine	Töötukassa		
Tööealised						
Eakad						hooldus-teenused

3.2.7. Haigestumused

Haigestumiste kohta on paikkondlik statistika avaldatud ametlikult riigi ja maakonna tasandi kohta ning sageli vaid riigi kohta tervikuna. Alljärgnevalt on esitatud olulisemad näitajad Ida-Virumaa kohta võrrelduna Eesti keskmisega.

Puukentsefaliit on kesknärvisüsteemi haigus, ajupõletik. Seda tekitab viirus, mis levib puugihammustuse vahendusel. Puukentsefaliidi suremus on umbes 0,5-1%. Peaaegu ühel kolmandikul jäävad pärast haiguse põdemist pikaajalised või eluaegsed järelnähud. Kõige sagedasemad tüsistused on psühhoneuroloogilised nähud, uinumishäired, suurenenud ärrituvus, käitumishäired, keskendumisraskused. Ainult vaktsineerimine annab tõhusa kaitse puukentsefaliidi vastu. Puukentsefaliidi läbipõdemine annab haiguse vastu eluaegse immuunsuse.

Kirde-Eesti on Eestis puukentsefaliidiohu piirkonnaks. Kui varasematel aastatel oli esmashaigestumus puukentsefaliiti Eesti keskmisega võrreldes märgatavalt kõrgem.

B-viirushepatiiti esmakordselt haigestunute osakaal on aastatel 2000-2014 märgatavalt vähenenud nii Ida-Virumaal kui ka Eestis tervikuna. Olulist rolli on selles täitnud teavitatus-, 13-aastaste ja vastsündinute vaktsineerimis- ja süstlavahetusprogrammid. Siiski oli 2010. aastal keskmine esmashaigestumus Ida-Virumaal kaks korda kõrgem kui Eestis. Kõik 2010. aastal haigestunud olid vanemad kui 19-aastased ja vaktsineerimata.

B-viirushepatiidi leviku piiramiseks on vajalik rakendada tõhusaid ennetusmeetmeid, sealhulgas vaktsineerimine, süstivate narkomaanide turvalise käitumise alase teadlikkuse suurendamine, samuti kogukonna laialdasem teavitamine nakkuse leviku teedest, samuti uimastite kasutamise kahjulikkusest.

Esmashaigestumus ülemiste hingamisteede ägedatesse nakkustesse on Ida-Viru maakonnas olnud läbi aastate kõrgem kui Eestis keskmiselt, kuid trend on Eesti keskmisega võrreldav.

Ülemiste hingamisteede ägedasse nakkusesse haigestumist põhjustab rohkem kui 200 erinevat viirust, haigestumist soodustab külmetamine. Haigestumist aitab vältida hügieenireeglite järgimine ning tervislike eluviiside harrastamine.

Tuberkuloos on peamiselt piisknakkusena leviv haigus, mis põhjustab aeglaselt süvenevat ja kudesid lagundavat põletikku kopsudes, kuid võib tabada ka eritus- ja suguelundeid, luid, liigeseid, lümfisõlmi, närvisüsteemi ja nahka. Sagedasim nakatumisvõimalus on piisknakkus (õhu kaudu). Nakkusallikaks on tuberkuloosihaige, kes levitab tuberkuloositekitajaid, mükobaktereid, ümbritsevasse keskkonda oma röga ja süljega.

Tuberkuloosi haigestumise riskigruppide hulka kuuluvad nõrgestatud immuunsüsteemiga inimesed: tsütostaatilist (organismi rakke hävitavat) ravi saavad vähihaiged, hormoonravi saavad inimesed, patsiendid peale elundi siirdamist. Samuti on suurem risk haigestuda toitumishäirete põdejail ning vaktsineerimata lastel. Tuberkuloosi riskifaktoriteks võib lugeda ka alkoholismi, vanglas viibimist, steroidide kasutamist ja suhkurtõbe.

Eestis on tuberkuloos tunnistatud eriti ohtlikuks nakkushaiguseks, mille korral võib vajadusel rakendada tahtest olenematut ravi. Tuberkuloosi leviku tõkestamiseks on vaja saavutada, et kõik tuberkuloosihaiged saaksid järjepidevat ravi kuni paranemiseni. Nagu aastakümnetagune kogemus Eestis tõestas, piisab paar aastat kestvast valmisoleku puudumisest, et tuberkuloosi haigestumine uuesti epideemiaks kujuneks.

Esmashaigestumus tuberkuloosi on Ida-Viru maakonnas Eesti keskmisega võrreldes sagedasem. Kuigi nii maakonnas kui ka Eestis tervikuna on tuberkuloosi esmashaigestumus aastatel 2000-2014 harvenenud, on Ida-Virumaa trend olnud periooditi tõusev.

Tervishoiuteenuse osutajate poolt registreeritud esmashaigestumusjuhtude arv on Ida-Virumaal aastatel 2007-2014 valdavates haigusgruppides vähenenud. Sagenenud on haigestumus sisesekreetsiooni-, toitumis- ja ainevahetushaigustesse (E00-E90), healoomulistesse ja täpsustamata kasvajatesse (D10-D49) ning seedeelundite haigustesse (K00-K93).

Haigestumus nakkus- ja muudesse haigustesse on Ida-Virumaal olnud viimastel aastatel järjest vähenemas. Selle põhjusteks on elanike terviseteadlikkuse tõus ning paranenud ravikvaliteet. Siiski vajab täiendavat analüüsimist, kui suurt mõju omab esmashaigestumusjuhtude vähenevale registreerimisele asjaolu, et ravikindlustusega hõlmamata isikute osakaal on Ida-Virumaa elanikkonnas Eesti keskmisest suurem.

3.2.8. Traumatism

Välispõhjustest tekkinud vigastused on aastatel 2009-2015 Ida-Viru maakonnas üldiselt vähenenud. Oluliselt on sellele kaasa aidanud välispõhjuste enimlevinud liigi – juhuvigastuste – juhtumite vähenemine. Vähenenud on ka kukkumistest ja sõidukiõnnetustest tingitud vigastusjuhud. Kasvanud on juhuslike mürgistuste arv. Sarnaselt on vigastuste arvukus aastate lõikes muutunud ka Eestis tervikuna.

Üldkokkuvõttes on vigastustest tingitud kiirabiväljakutseid registreeritud Ida-Viru maakonnas Eesti keskmisega võrreldes vähem. Vigastuste liikide lõikes esinevad Ida-Viru maakonna ja Eesti näitajate vahel mõningad erinevused.

Kui Eestis tervikuna on suhteliselt vähenenud vägivalla tagajärjel saadud vigastustest tingitud kiirabiväljakutsed, siis Ida-Viru maakonnas on selliste väljakutsete arv 1000 elaniku kohta oluliselt kasvanud 2010. aastal. Olmevigastuste arv on Ida-Viru maakonnas suhteliselt vähenenud, kuid Eestis tervikuna püsib selliste vigastuste hulk 1000 elaniku kohta stabiilsena.

SA Ida-Viru Keskhaigla andmed kinnitavad laste ealiste iseärasuste tõttu suurenenud riski kukkumistraumadeks, ning kohati võivad need olla väga tõsised. Laste kukkumistraumade põhjused on seotud mitteturvalise ümbritseva keskkonnaga (näiteks ligipääs lahtisele aknale, treppidele, redelitele), järelevalve puudumine täiskasvanu poolt.

Eakate inimeste vigastuste riski suurendavad ealised iseärasused (vähenenud reaktsioonikiirus, koordinatsioonivõime vähenemine, vähenenud tasakaal ja lihasjõud) ja tasakaaluhäired. Tekkinud traumade raskusastet suurendavad võimalikud kaasnevad haigused, eelkõige osteoporoos. Tähelepanu on vajalik pöörata vanema ea füsioloogilisi muutuseid arvestades turvalise elukeskkonna edendamisele ning võimalike ohutegurite minimaliseerimisele.

Alates 2010 aastast on loodud maakonnas projekti “Vigastute vältimine Ida-Viru maakonnas” meeskond, kuhu kuuluvad erinevate ennetusstruktuuridega tegelevate riigiasutuste ennetustöötajad, vabaihenduste ja omavalitsuste ning maavalitsuse esindajad. Koostöös kavandatakse ühiseid projektitegevusi. Maakondlikult on viimastel aastatel realiseeritud järgmised projektid:

2007-2008 “Traumade ennetamine Ida- Viru maakonnas”, elluviijaks - Eesti Tervisedenduse Ühing. Projektijuht Mirge Orasmaa.

2008-2009 "Traumade ennetamine Ida-Viru maakonnas". Elluviijaks - Eesti Tervisedenduse Ühing. Projektijuht Mirge Orasmaa.

2010 "Vigastuste vältimine Ida-Viru maakonnas". Elluviijaks - Eesti Tervisedenduse Ühing. Projektijuhiks Marge Grauberg,

Vigastustele on altimad pigem nooremad inimesed (sh lapsed) kui vanemad ning pigem mehed kui naised. Valdav osa vigastustest on põhjustatud kukkumistest või mehhaanilise jõu toimest vaba aja veetmisel. Traumaennetusliku töö fookus tuleks suunata eelkõige olmetraumade ning vägivallast põhjustatud vigastuste ennetamisele, sh

inimeste tähelepanelikkuse ja ettevaatlikkuse kasvatamisele, aga ka üldise turvalisuse suurendamisele avalikes kohtades.

3.2.9. Töökaitse

Rasked tööõnnetused toimuvad Tööinspeksiooni andmeil valdavalt ehituses, metallitoodete, masinate ja seadmete tootmises, hulgi- ja jaekaubanduses, puidutöötlemisel, veonduses ja laonduses ning põllumajanduses. Kergeid tööõnnetusi registreeritakse lisaks ka avaliku halduse ja riigikaitse sektoris. Raskete tööõnnetuste sagedasimad põhjused on töökoha mittevastavus tööohutusnõuetele, töötajate puudulik väljaõpe ja juhendamine, ehitiste, tööruumide või liikumisteede mittevastavus tööohutusnõuetele ja puudulik töökeskkonna sisekontroll.

Tööinspeksioon registreerib tööõnnetuste toimumiskoha maakonna täpsusega. Võrreldes teiste Eesti maakondadega on Ida-Virumaa tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta küllaltki väike (alla 400 juhtumi aastas). Omavalitsuse täpsusega näidatakse vaid neid andmeid, kus tööandja asukohaks või tegevuse asukohaks on märgitud vastava omavalitsuse territoorium. Kohtla-Nõmme vallas pole aastatel 2004-2011 registreeritud ühtegi tööõnnetust. Omavalitsuses võib tööõnnetuse juhtumeid faktiliselt siiski toimunud olla, kuid kui tööandja asukohaks on mõni muu vald/linn, siis need juhtumid valla statistikas ei kajastu.

Sagedasemad kutsehaigused on üle Eesti ülekoormushaigus, vaegkuulmine ja vibratsioonitõbi. Kutsealade järgi on enim ohustatud liikurmehhanismide juhid, loomakasvatajad, vanuseliselt 45-64-aastased töötajad. Ülekoormushaiguse väljakujunemisel on oluliseks teguriks füüsiline koormus (raskuste teisaldamine, sundasendid ja -liigutused, staatilise lihaspingega ehk hoiakutöö), millele lisandub ka töökeskkonna mikrokliima (niiskus, tuuletõmme, temperatuur) toime.

Ohutu töökeskkonna tagamiseks vallas asuvates asutustes ja töökohtadel ennetamiseks tööõnnetusi ning kutsehaigestumust on oluline teavitada võimalikest töökeskkonnaohtudest, nende ennetamise viisidest ja töötajate õigustest ennetusmeetmete rakendamise nõudmiseks suurema ohustatusega töötajaid.

3.2.10. Vaimne tervis

Vaimne tervis on inimese üldise tervises seisundi lahutamatu osa. Vaimne tervis on heaoluseisund, milles inimene realiseerib oma võimeid, tuleb toime igapäevase elu pingetega, suudab töötada tulemusrikkalt ning on võimeline andma oma panuse ühiskonna heaks. Vaimset tervist mõjutavad elukvaliteet, toimetulek, kultuurikeskkond, ühiskondlikud protsessid ja hoiakud. Seega tähendab vaimne tervis enam kui psüühikahäire või psüühilise puude puudumist - see on inimese tervise oluline ja lahutamatu osa ning tema kogukonna heaolu ja tõhusa toimimise alus.

Vaimse tervise probleemid avalduvad suuresti käitumuslike raskuste ja heaolu vähenemisena. Meelemürkide kuritarvitamine ja vägivaldsus ühelt poolt ja terviseprobleemid, näiteks südamehaigused, depressioon ja ärevus teiselt poolt on rohkem levinud ja nendega on raskem toime tulla tingimustes, kus valitseb kõrge tööpuudus, madal sissetulek, madal haridustase, stressirohked töötingimused, sooline diskrimineerimine, ebatervislik eluviis ja inimõiguste rikkumine. Terviseedenduse spetsialistid peavad vaimset tervist järjest enam füüsilise tervise ja elukvaliteedi aluseks.

Kaks peamist lähenemist vaimsele tervisele on järgmised:

Positiivne vaimne tervis ehk vaimne heaolu on vahend, mis on vajalik üldise heaolu saavutamiseks, kuna aitab suhestuda ja kohaneda ümbritseva keskkonnaga, seda tajuda, mõista ja tõlgendada ning vajadusel muuta. See võimaldab kogeda elu tähenduslikuna ja olla loominguline ning produktiivne ühiskonnaliige.

Negatiivne vaimne tervis kätkeb endas psüühikahäireid, vaimse tervise probleeme ja nende sümptomeid. Psüühikahäireid on võimalik diagnoosida, kuid vaimse tervise probleemid võivad esineda ka siis, kui tõsisema psüühikahäire diagnoosimiseks ei ole alust. Tavaliselt on sel puhul tegu negatiivse stressi tagajärgedega, mis võivad aja jooksul kuhjuda ja süveneda, olles nii riskiteguriks psüühikahäire kujunemisele.

Vaimse tervise edendamiseks on vajalik pöörata suuremat tähelepanu elanike toimetulekule, eluasemetingimustele, luua täiendavaid võimalusi enesearendamiseks, sotsiaalseks suhtlemiseks, vähendada tööpuudust, tööstressi, meelemürkide tarbimist ning tagada asjakohaste tugistruktuuride olemasolu ja kättesaadavus. Samuti tuleb pidada oluliseks peapiirkonna füüsilise vigastamise vältimise meetmeid, sh traumaennetus.

3.3. Kaasatus kogukonna tegevustesse

3.3.1. Kogukonna motivaatorid

Kohtla-Nõmme vallas on kodanikele mitmesuguseid motivaatoreid valla elu edendamisel kaasa löömiseks. Silma paistnud elanikke tunnustatakse valla aukodaniku nimetusega. Tunnustatakse ka aasta tegijaid, millega kaasneb ka rahaline tunnustus.

3.3.2. Elanike kaasamine

Aktiivsemad inimesed omas valdkonnas on valitud vastavatesse töörühmadesse, komisjonidesse.

3.3.3. Kultuurielus osalemine

Kohtla-Nõmme Rahvamaja juures tegutsevad naisrahvatantsuring "Kuppari", eakate seltskonnatantsuring "Minjoon", päevakeskus „Elulõng“ ja Kohtla ajalooring. Rahvamajas toimuvad sageli teatrietendused, kino näitamine ja regulaarselt korraldatakse eakate pidu "Kolmas Noorus", samuti tantsuõhtuid keskealistele ja noorematele.

Traditsioonilised kultuuriüritused Kohtla-Nõmme vallas on Tuhamägede tantsupidu, jaanipäev, jõulukontsert, emadepäev, isadepäev/perepäev, Vabariigi aastapäeva kontsert, lastekaitsepäev, südamenädala üritused, tervisliku toitumise päev, käsitööpäev ja näitemängupäev.

Vaatamata võimaluste paljususele ja mitmekesisusele on elanikud siiski küllaltki passiivsed üritustel osalema. Vald on püüdnud elanike eelistusi teada saada küsitluste teel, aga see ei ole andnud tulemust. Väljast esinejate sissetoomine on valla eelarve võimalusi arvestades väga piiratud, kohalikke tegijaid ei taheta/suudeta piisavalt tunnustada/motiveerida.

Valla kolmanda sektori organisatsioonid, kes võiksid kanda osaliselt kultuuritegevuse, huvitegevuse, ühistevuse traditsioone, on nõrgalt arenenud.

3.3.4. Naabrivalve piirkondade arv

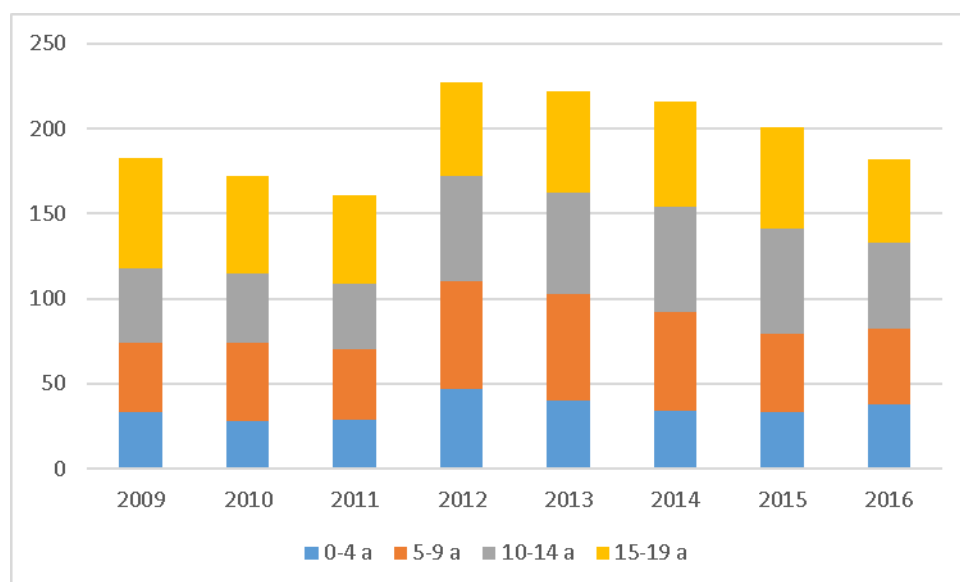
Kohtla-Nõmme vallas ei ole ametlikult registreeritud ühtegi naabrivalve piirkonda.

4. Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng

4.1. Laste arv omavalitsuses

Laste arv on Kohtla-Nõmme vallas aastatel 2012-2013 aastast hüppeliselt suurenenud. Suurenenud on laste arv kõigis vanusegruppides. Alates 2014. aastast on aga laste arv vähenenud. Laste arvu jätkuv vähenemine on riskiks koolikohtade täitumisele järgnevatel aastatel.

Joonis 21: Laste arv Kohtla-Nõmme vallas

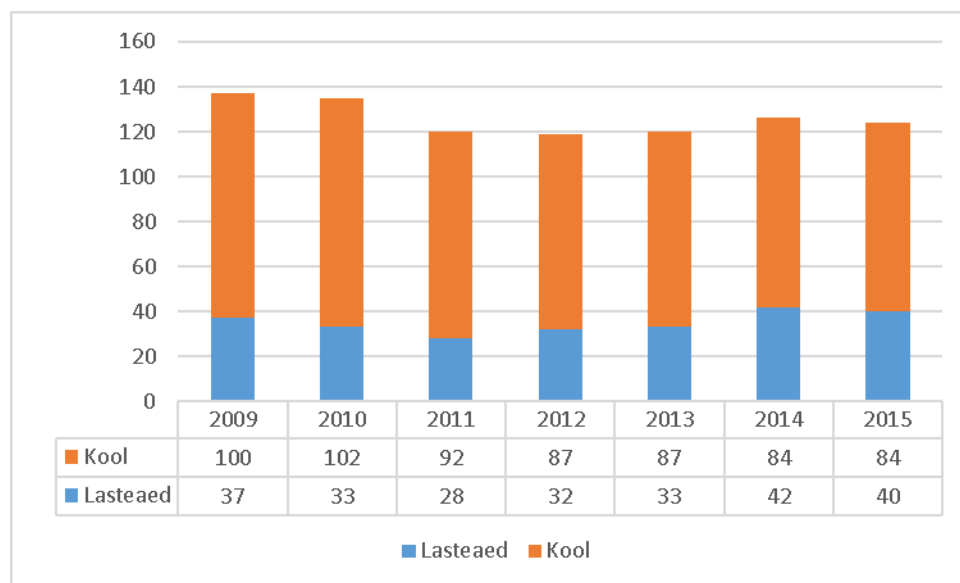

vanus	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0-4 a	33	28	29	47	40	34	33	38
5-9 a	41	46	41	63	63	58	46	44
10-14 a	44	41	39	62	59	62	62	51
15-19 a	65	57	52	55	60	62	60	49
kokku	183	172	161	227	222	216	201	182

Allikas: Statistikaamet

4.2. Õpilaste arv haridusasutustes

Kohtla-Nõmme vallas asuvas eestikeelses Kohtla-Nõmme Koolis õpib 84 õpilast. Vene õppekeeleaga lapsed käivad Kohtla-Järve linna põhikoolides/gümnaasiumides, eesti lapsed ka Kohtla-Järve ja Jõhvi gümnaasiumides.

Joonis 22: Laste arv Kohtla-Nõmme valla lasteaedades ja koolides

Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem

Kohtla-Nõmme Koolis õppivate laste arv on alates 2010. aastast alates vähenenud.

Lasteaias käivate laste arv suurenes alates 2014. aastast seoses uue rühma avamisega. Lasteaiakoht on tasuline.

4.3. Kooli terviseteeenuse olemasolu

Koolis töötab statsionaarselt meditsiiniõde ja lepingu alusel logopeed. Lapsed käivad Kohtla-Järve Järve Gümnaasiumi ja Kohtla-Järve linna ujulates tasuta ujumas.

4.4. Toitlustus haridusasutustes

Koolitoit on kõigile põhikooli lastele tasuta. Lõunasööki söövad kõik õpilased. Kool ja lasteaed osalevad ka koolipiima- ja koolipuuvilja programmis. Koolis on oma söökla, mis toitlustab nii kooli kui ka lasteaia lapsi.

4.5. Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond

Kohtla-Nõmme Kool asub aleviku keskel ning on hästi juurdepääsetav. Kooliga samas hoones paikneb ka lasteaed.

Väljaspool valda asuvate koolides õppijad kasutavad maakonna bussiliini nr. 43. Õpilastele on valla poolt väljastatud tasuta sõidu kiipkaardid. Kuivõrd vald on väikese territooriumiga, siis spetsiaalset koolitransporti ei korraldata.

4.6. Koolikohustuse täitmine

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on koolikohustuslik isik, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks. Isik on koolikohustuslik kuni põhihariduse

omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. Koolikohustus on kohustus osaleda kooli päevakavas või individuaalses õppekavas ettenähtud õppes, täita õpiülesandeid ning omandada teadmisi ja oskusi oma võimete kohaselt. Koolikohustust ei loeta täidetuks, kui koolikohustuslik isik ei ole kantud ühegi kooli nimekirja või puudub õppest mõjuva põhjusega.

31.12.2015.a seisuga Kohtla-Nõmme vallas koolikohustuse eirajaid ei olnud.

4.7. Alaealiste komisjonis arutatud juhtude arv

Kohtla-Nõmme valla alaealiste õigusrikkumisi arutatakse Ida-Viru maakonna alaealiste asjade komisjonis. Viimase viie aasta jooksul ei ole ühtegi juhtumit alaealiste komisjoni läinud.

4.8. Laste ja noortega tegelevad asutused

Laste ja noortega tegelevad Kohtla-Nõmmel

- Kohtla-Nõmme Kool;

Kohtla-Nõmme Kooli juurde on loodud mitmed huviringid lastele – 2 rahvatantsuringi, ELO ring, spordiring (suusatamine ja jalgpall), mudilaskoor, kunstiring, robotikaring ja arvutiring. Töötab ka tasuta pikapäevarühm.

- Kohtla-Nõmme Noortekeskus;

Noortekeskus on noorte kohtumiskohaks, kus on võimalik nii omavahel vestelda, vaadata televiisorit, mängida, tegeleda käsitöö ja meisterdamisega, aga samuti trennida end jõusaalis.

- Kohtla-Nõmme Rahvamaja;

Rahvamajas toimuvad kontserdid, kino, näitused, huviringid ja teatrietendused

- Kohtla-Nõmme Rahvaraamatukogu;

Raamatukogu korraldab lisaks raamatute laenutamisele ka mitmeid kirjandusüritusi.

- Eesti Kaevandusmuuseum ja talvekeksus

Aastaringne muuseumi külastamise võimalus, talvel suusaradade ja –mäe kasutamine

- Vallavalitsus korraldab ka tasuliste lastelaagrite tuusikute taotlemist.

4.9. Laste subjektiivne tervisehinnang

Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring viidi Eesti 85 üldhariduskooli 5., 7. ja 9. klassi õpilaste seas läbi 2010. aastal iga nelja aasta tagant korraldatava rahvusvahelise HBSC uuringu osana. Uuringu tulemused on avaldatud üleriigiliselt ja kohati ka regionaalsetena, sealhulgas tervikuna Virumaa piirkonna kohta.

Koolilaste tervisekäitumise uuringu põhjal saab öelda, et Eesti 11-15-aastastest koolilastest hindavad oma tervist heaks või väga heaks 88 %. Tüdrukute hulgas on sellise hinnangu andnute osakaal 85 % ja poiste hulgas 90 %. Tüdrukud on oma tervise suhtes kriitilisemad kui poisid, mis kajastub selles, et tüdrukute hulgas on suurem osakaal oma tervist rahuldavaks pidavaid noori.

Eluga rahulolu on üldine näitaja, mis peegeldab rahulolu oma elukeskkonna, tervise, emotsionaalse seisundi ja võimalustega, mida elu talle pakub. Eluga rahulolu keskmine tase on aastatel 2010-2014 jäänud samale tasemel.

4.10. Laste kehaline aktiivsus ja kehakaal

Kehamassiindeks on oluline indikaator, mida kasutatakse rahvastiku tervises seisundi jälgimiseks. Ülekaalulisust seostatakse südameveresoonkonna haiguste riski, sotsiaalsete ja psühholoogiliste probleemide ning üldiselt madalama tervisehinnangu ja elukvaliteediga. Kehamassiindeks on kehakaalu ja pikkuse ruudu jagatis. Indeksi alusel jaotatakse ala-, norm- ja ülekaalulisteks. Ülekaaluliste puhul jälgitakse eraldi, kui palju on nende hulgas rasvunud.

On soovitatav, et lapsed osaleksid mõõduka kuni tugeva intensiivsusega kehalises tegevuses sagedusega iga päev vähemalt 60 minutit. Eestis vastas sellele nõudele kõigist 11-15-aastastest õpilastest 18 % (sh 21 % poistest ja 18 % tüdrukutest). Vanuse kasvades väheneb järk-järgult igapäevaselt vähemalt mõõduka intensiivsusega kehaliselt aktiivsete laste osakaal, kusjuures tütarlaste seas on vanusega toimuv langus märgatavalt suurem kui poiste seas. Mida parem on pere majanduslik olukord, seda kõrgem on ka laste kehaline aktiivsus.

4.11. Laste ja noorte tervisekäitumine

Regulaarne hommikueine on tervisliku toitumise oluline tingimus. HBSC uuringu indikaatoriks on koolipäeval hommikusööki (rohkem kui klaas piima või mahla) ja sooja lõunat söövate õpilaste osakaal. Uuringu kohaselt vaid 66 % õpilastest sõi hommikusööki igal koolipäeval, 15 % väitis, et ta koolipäeval üldse hommikueinet ei söö. Igal koolipäeval hommikueinet söövaid õpilasi oli kõige rohkem vanusegruppide lõikes 11-aastaste seas (69 %), 13- ja 15-aastaste hulgas oli neid võrdselt 64 %. Mida nooremad on tüdrukud, seda sagedamini söövad nad hommikueinet. Poiste puhul oli kõigis vanuserühmades tulemus suhteliselt sarnane.

Tabel 3: Hommikusöögi ja sooja lõunasöögi söömine

	Virumaa keskmine	Eesti keskmine
Hommikusöök		
7 päeval nädalas	70,3 %	65,2 %
1-6 päeval nädalas	27,7 %	31,9 %
Ei söö	2,0 %	2,9 %
Soe lõunasöök		
7 päeval nädalas	55,7 %	55,0 %
1-6 päeval nädalas	43,4 %	44,2 %
Ei söö	0,9 %	0,8 %

Allikas: Koolilaste tervisekäitumise uuring 2010

Virumaa kooliõpilased söövad Eesti keskmisega võrreldes sagedamini hommikusööki ja sooja lõunasööki.

4.12. Laste ja noorte sõltuvusainete tarvitamine

Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel on suitsetamine üks olulisemaid haigestumuse ja suremusega seotud tervise riskitegur kogu maailmas. Uuringud on näidanud, et mida varem proovib nooruk esmakordselt suitsu tõmmata, seda suurem on tõenäosus, et temast saab hiljem regulaarne suitsetaja. Suitsu mitteproovinuid oli kõikides vanuserühmades kokku 43 %, sh 35 % poistest ja 51 % tütarlastest. Vanuse kasvades suitsu mitteproovinute osakaal

väheneb. Kõikides vanuserühmades oli suitsu proovinute osakaal suurem poiste hulgas, et tüdrukute ja posite vaheline erinevus vähenes vanuse kasvades. Elukoha järgi oli suitsu mitteproovinuid rohkem linnades ja vähem maapiirkondades. Sigarette proovinuid oli vähem mitte-eesti kodukeelega ja mõlema bioloogilise vanemaga perekondadest pärit noorukite hulgas.

HBSC uuringus loetakse regulaarseks suitsetajaks õpilane, kes suitsetab vähemalt korra nädalas. 11-15-aastaste grupis oli regulaarseid suitsetajaid kokku 12 %, sealhulgas 8 % tegi seda iga päev. Vanusega suureneb igal nädalal suitsetajate osakaal ulatused 15-aastaste tüdrukute hulgas viiendikuni ning poiste puhul 27 %-ni. Selles vanuses oli igapäevasuitsetajaid tüdrukutest 12 % ja poistest 21 %. Elukoha järgi on igapäevasuitsetajaid pisut rohkem linnades kui maal.

Virumaa õpilaste seas on suitsetamise kogemusega õpilasi rohkem kui Eestis keskmiselt, kuid samas on suitsetamine õpilaste seas Eesti keskmisega võrreldes vähem levinud. Suitsetavate õpilaste seas on igapäevaste suitsetajate hulk Virumaal suurem kui Eestis keskmiselt.

Alkoholi tarvitamine on üks suurimaid riskitegureid, mis seostub sotsiaalse ja füüsilise kahju tekitamise ja haigestumisega. Vigastused on noorte seas peamiseks surma põhjuseks ning paljud sellised juhtumid on seotud alkoholiga. Alkoholi oli elu jooksul proovinud 77 % kooliõpilastest (11-aastaste vanuserühmas 52 %, 13-aastaste seas 82 % ja 15-aastaste seas 93 %). Eesti kodukeelega pärit õpilaste seas on venekeelsetest noortest rohkem alkoholi proovinuid. Vähem alkohoolsete jookidega kokku puutunud õpilasi leidis nende seas, kes elavad koos mõlema bioloogilise vanemaga. 60 % noorukitest tarvitas alkoholi igal kuul või harvem ning 13 % tegi seda vähemalt kord nädalas (16 % poistest ja 9 % tüdrukutest). Mida tihemini tarbitakse alkoholi, seda suurema tõenäosusega ka suitsetatakse.

Alkoholi tarbimine on Virumaa õpilaste seas mõnevõrra vähem levinud kui Eestis keskmiselt.

Kooliõpilaste tervisekäitumine on osaliselt mõjutatud sotsiaalsest keskkonnast. Tervistkahjustavale käitumisele on reeglina altimad vähekindlustatud peredest või vaid ühe bioloogilise vanemaga peredest pärit lapsed. Olukorra parandamiseks tuleb suuremat tähelepanu pöörata laste ja noorte vaimsele tervisele, luua tõhusaid varajase märkamise ja sekkumise printsiibil toimivaid tugistruktuure, korraldada lastele ja noortele huvi pakkuvaid ja kättesaadavaid vaba aja veetmise arendavaid tegevusi.

5. Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond

5.1. Keskkonna mõjurid

Valla asulaid varustatakse joogiveega 1 puurkaevuga kambrium-vendi kihist. Kaevandatud aladel on vallas muutunud maastik, pindmistest põhjaveekihtidest toituvad kaevud on põhjavee taseme alanemise tõttu kuivanud ning on tekkinud ulatuslikud põhjavee depressioonialad, langatusalad. Joogivee kvaliteedi parandamiseks rekonstrueeris vald aastatel 2003-2008 valla veevarustust ja 2015. kuni 2016. aastal rajati uus puurkaev. Et tagada vallaelanikele nõuetele vastav joogivesi. Kanalisatsioonisüsteem rekonstrueeriti 2009-2010. Reovee reostuskoormus on madal, kuna valdav osa reoveest on olmeline. Reostuskoormus on vähenenud viimase 10 aasta jooksul.

Vald on määratlenud jäätmete kogumiskohad: klaas, pakend, paber, papp. Ohtlike jäätmete kogumise eesmärgil korraldatakse kogumisringe.

Probleeme on välisõhu halva kvaliteediga tingituna naabruses paiknevatest keemiatööstusettevõtetest ning ümberkaudu paiknenud ja nüüdseks tegevuse lõpetanud karjääridest.

Elanike tervis sõltub palju kohalikust elukeskkonnast ja keskkonnamõjurite iseloomust ning intensiivsusest. Elanikele tuleb tagada pidev ja igakülgne informatsioon keskkonnaseisundi ja selle hindamise indikaatorite kohta.

5.2. Tervisemõjude arvestamine paikkonna elukeskkonna planeerimisel

Poliitilise meetmena on Kohtla-Nõmme vald koostanud valla üldplaneeringu.. Kogu valla territooriumit hõlmava planeeringu menetlemise käigus seati valla ruumilise arengu eesmärgid ja prioriteedid, kaalutleti, millised alad on sobilikud elamuehituse, tootmise, puhkemajanduse, ärialase ettevõtluse jms tarbeks. Planeeringu koostamisel arvestati alade määramisel olemasolevate väärtuslike aladega ja olemasoleva keskkonna eripäraga. Lähtuvalt arengueelistustest ja kohaliku keskkonna eripärast töötati välja edaspidi detailplaneeringute koostamist ja projekteerimist suunavad maakasutus- ja arengureeglid. Planeeringu koostamise käigus lepitati kokku ka ehitus- ja maakasutusreeglid, mis arvestaksid nii valla elanike huve, kehtivate üldisemate planeeringute juhiseid kui ka valla arengu vajadusi ning oleksid mõistlikud tagamaks erinevate huvigruppide võimalikult laiibaasilist rahulolu.

Konkreetsed strateegilised meetmed on ära toodud üldplaneeringu igas eriosas. Näiteks võib tuua liikluskorralduse, kus planeeringus peamiseks seatud eesmärgiks on tagada kõrge liiklusohutuse tase, luua läbi maakasutus- ja ehitustingimuste seadmise võimalused säästva transpordisüsteemi arendamiseks, kohalike teede sõidetavuse parandamine. Üheks võimalikuks füüsilise elukeskkonna ohutust suurendavaks meetmeks oleks ka tänavavalgustusvõrgu toimepidevuse parandamine läbi uue kaasaegse ja säästliku valgustusrajatise rajamise.

5.3. Transport ja teedevõrk

Kohtla-Nõmme vald asub eemal suurtest transiitmaanteedest. Valda läbib Tallinn – Narva raudtee. Kolm korda päevas peatub Kohtla-Nõmme jaamas reisirong Tallinn ja Narva liinil. Transpordi intensiivsus on suurenenud seoses otsetee avanemisega Kiviõli suunas läbi endise Aidu karjääri territooriumi.

Maakonnaliin nr 43 ühendab Kohtla-Nõmme Kohtla-Järve ja Jõhviga, kus on ümberistumisega võimalik pääseda edasi. Ühistranspordikorraldus on mugav.

Valla territooriumil praeguseks kergliiklusteid ei ole. Vajalik oleks kergliiklustee olemasolu erinevate asumite vahel või kuni Kohtla-Järve linnani.

Tänavavalgustusega on kaetud kõik valla piirkonnad. Sisse on see lülitatud hämarumisest kuni 0:30-ni.

Kohtla-Nõmmel on madal liiklustihedus, kuid suurte veokite liiklemine muudab jalgsi või rattal liikumise kohati ohtlikuks. Tuleb hinnata vajadust täiendavate kergliiklusteede rajamiseks eelkõige liiklusohutuse aspekte silmas pidades.

5.4. Kuriteod, liiklusõnnetused, tulekahjud

Tuleõnnetuste analüüs näitab, et tulekahjud, mille tagajärjel saavad vigastada ja hukkuvad inimesed, leiavad aset valdavalt kodudes. Levinuimad tulekahjude tekke põhjused on hooletus lahtise tule kasutamisel, hooletu suitsetamine, küttekollete nõuetele mittevastav kasutamine või paigaldus, aga ka rikkis elektriseadmed. Kohtla-Nõmme vallas on aastatel 2006-2015 registreeritud tulekahjudes hukkunud 3 (2008, 2011 ja 2015). Tulekahju juhtumite arv vähenes aastatel 2002-2009 (31-lt juhtumilt 6-le), kuid hilisematel aastatel on taas suurenenud (2010. aastal 14 ja 2011. aastal 17 juhtumit).

Päästeamet viib läbi mitmeid tuleohutuse suurendamisele ja elanike teadlikkuse tõstmisele suunatud projekte (kolm kodukaitsjat, kodu tuleohutuks jt). Päästeamet nõustab elanikke personaalselt nende kodudes, kuidas kaitsta majapidamist võimaliku tulekahju korral ja paigaldab vähekindlustatud peredele ja üksikutele eakatele suitsuandureid.

6-7-aastastele lastele suunatud kampaania „Nublu aitab” eesmärk on läbi praktilise tegevuse anda lastele eakohaseid teadmisi tuleohutusest. Lasteaedades läbi viidaval ohutusõppel käsitletavat teemat on: suitsuandur, tulekahju peamised põhjused, tulekahju avastamine, esmane käitumine õnnetuse korral, hädaabinumber 112 ja evakuatsioon. Õpe kestab orienteeruvalt 30-45 minutit. Projekti peamine eesmärk on tutvustada lastele tuletõrjujat-päästjat ning tema varustust.

Komandodes on spetsiaalselt sisustatud ruum, milles viiakse praktiliste vahenditega läbi näitlik tuleohutuslase õppus lastele. Ühes lastega mängitakse läbi peamised võimalikud tulekahjude tekke põhjused. Näitlike ohusituatsioonide kaudu selgitatakse, mis võib juhtuda, kui süüdatud tikk kukub põlevmaterjalile, põlev küünal on asetatud ebakindlale alusele, küttekoldel on praod või hakkab pliidi korbema toit. Lapsed saavad teadmisi ka kolme peamise kodukaitsja – suitsuanduri, tulekustutusteki ja tulekustuti – vajalikkuse ja käsitlemise kohta. Samuti tutvustatakse päästjate eririietust ning -tehnikat. Lisaks tuleohutuslastele teadmistele omandatakse ka praktiline oskus, kuidas õigesti käituda õnnetuse korral, valida hädaabinumbrit ning suhelda päästekorraldajaga.

6.-9. klasside õpilastele korraldatakse kahetunniseid loenguid, millega kaasnevad praktilised tegevused järgmistel teemadel: elupäästev esmaabi, vetelpääste, noored ja seadusandlus, liiklus- ja tuleohutus, matkatarkused ning orienteerumine.

Päästeamet nõustab haridusasutuste töötajaid evakuatsiooniõppuste läbiviimisel ning lahendab probleeme tekitavad küsimused. Tuleohutus- ja kriisikäitumise alaseid koolitusi korraldab Päästeamet ka sotsiaaltöötajatele ja korteriühistute esimeestele.

Tulekahjude ennetamiseks on Päästeamet pööranud koostöös kohaliku omavalitsusega suurt tähelepanu teavitustööle ja kodukaitsjatega varustamisele.

5.5. Alkoholi müüvad kauplused

Vallas on praegu 2 kauplust, kus kõigis müüakse alkoholi. Viimase 10 aasta jooksul on suletud 1 alkoholi müünud kauplus.

5.6. Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika

Alkoholi tarbimise populaarsuse vähendamiseks tuleks propageerida karskusliikumist ning karskeid eluviise.

5.7. Kõrgendatud riskiga objektid

Kohtla-Nõmme vallas ei asu ühtegi kõrgendatud riskiga asutust.

5.8. Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad

Huvitegevuse ja vaba aja veetmise peamiseks kohtadeks on vallas talvekeskus, kaevandusmuuseum ja rahvamaja.

5.9. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Kohtla-Nõmme vallas on loodud väga palju kohti vaba aja sportlikuks veetmiseks.

- Kohtla-Nõmme suusastaadion ja murdmaasuusarajad 3000 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme Talvekeskus (snowtubing, slaalom, lumelaud) 3000 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme rollerirada (asfaltrada) 200 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme Kooli staadion 300 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme Kooli spordisaal 300 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme jõusaal/aeroobikasaal 300 in./aastas;
- Kohtla-Nõmme jõusaal 350 in./aastas.

Spordirajatised on suures osas välja arendatud viimasel kümnendil. Kohtla-Nõmme Talvekeskuse rajamiseks soetati 2002. ja 2003. aastal tehnikat: liftid, rajamasin, lumekahurid, pumbad, 2005. aastal renoveeriti Kohtla-Nõmme suusaradade valgustus ning 2007. aastal ehitati Kohtla-Nõmme rollerirada.

Sportliku huvitegevusega on vallas võimalik tegeleda küllaltki laias spektris.

6. Tervislik eluviis

6.1. Subjektiivne tervise enesehinnang

Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring toimub igal paarisaastal alates aastast 1990 ja on siiani moodustanud osa Finbalt Health Monitor (Finbalt) ühisuuringust, milles osalevad veel Leedu, Läti ja Soome. Uuringu toimumine kõikidel aastatel ühtse metoodika alusel ja suures osas samu küsimusi sisaldanud küsimustikuga võimaldab jälgida ning analüüsida tervisekäitumist iseloomustavate näitajate muutumist pikema aja vältel.

Virumaa täiskasvanud elanikud hindavad enda tervises seisundit halvemaks kui Eestis keskmiselt, elanike seas on Eesti keskmisega võrreldes enam levinud ülekaalulisus ja igapäevane suitsetamine ning vähem levinud kondoomi kasutamine. Samas aga süüakse

Eesti keskmisega võrreldes sagedamini puu- ja juurvilju, tarbitakse harvemini alkoholi ning narkootikume. Liikluses ei erine Virumaa elanikud üldjoontes Eesti keskmisest ei helkuri ega turvavöö kasutamise populaarsuse poolest.

6.2. Terviseteabe kättesaadavus

Kohaliku omavalitsuse info avaldatakse valla kodulehel ja teadetetahvil. Peamiselt avaldatakse praktilist informatsiooni, nagu perearstide vastuvõtud, silmade kontrollimise võimalus, infopäevade, ürituste toimumine, toetuste taotlemise võimalustest jms.

Vald kasutab mitmeid levikanaleid terviseteabe levitamiseks, mis on optimaalsed arvestades valla elanike arvu.

6.3. Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas

Kohtla-Nõmme vallas korraldatakse aktiivselt rahvaüritusi tervislike eluviiside propageerimiseks ja harrastamiseks. Traditsioonilisteks ettevõtmisteks on:

- kepikõnnipäev;
- suusatamis-, jooksu- ja orienteerumismängud;
- südamenädala üritused
- Richard Roodeni nimeline Kohtla-Nõmme neliküritus.

Tervise edendamisele suunatud rahvaüritusi viiakse ellu aktiivselt. Lisaks tuleb aga pöörata suuremat tähelepanu passiivsete elanike aktiveerimisele ja kaasamisele.

7. Terviseteenused

7.1. Tervishoiuteenused

Lähim üldhaigla on Ida-Viru keskhaigla. Kõrgema tasandi haiglatest on kättesaadavad nii Tallinnas kui ka Tartus asuvad haiglad, samuti Kohtla-Järvel asuv keskhaigla.

Kohtla-Nõmme valla meditsiinilise teenindamisega tegelevad Kohtla-Nõmmel kaks perearsti.

Tervishoiuteenused on vallaelanikele kättesaadavad Eesti keskmisel tasemel.

7.2. Nõustamisteenused

Nõustamisteenuseid osutab Ida-Viru maakonnas OÜ Gorrigo, mis asub Jõhvi linnas.

Tervise-edenduse tegevuskava 2016-2020

Rahvastik

Probleemid:

Valla elanikkonnast moodustavad eakad ca 29 %.

Valla elanikkond pidevalt väheneb

Valdkonna eesmärk:

Säilitada ja võimalusel suurendada valla elanike arvu.

Soodustada noorte perede Kohtla-Nõmmele elama asumist ja kohalike noorte tagasi tulekut peale haridustee läbimist tagades sotsiaalsed garantiid iseseisva elu alustamiseks.

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Lastega peredele lasteaiakoha (sh sõimerühm) võimaldamine Kohtla-Nõmmel	pidev	Vallavalitsus
Lastega perede toetamine (nõustamine)	pidev	Vallavalitsus
Põhi- ja huvihariduse tagamine kodu lähedal		
Bussiliikluse säilitamine ja parandamine maakonna keskusega	pidev	Vallavalitsus

Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

Probleemid:

- Puuetega inimeste osakaal valla rahvastikus on suur (ca 12%), nende toimetulekuks napib toetusvõimalusi ja vastavaid teenuseid.
- Praktiliselt puudub toetusvõrgustik puuetega lastele ja nende vanematele, sh koolitatud tugiisikud.
- Hooldusvajadusega isikute lähedastel omastehoolduse oskused on vähesed.
- Saunateenuse puudumine vallas.

Valdkonna eesmärk:

Inimeste võimalikult iseseisva toimetuleku toetamine ja nõustamine sotsiaalteenuste abil. Erinevate koolituste rahastamine läbi riiklike programmide, soodustades sihtrühma sotsiaalse heaolu paranemist.

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Puuetega inimestele uute tugiteenuste arendamine (isikliku abistaja teenus, tugiisiku teenus, päevakeskuse teenus)	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Omastehooldajate (kes hooldavad oma lähedast kodus)	pidev	vallavalitsus

koolitamine (nõustamine, psühholoogiline abi, koolitused, teabematerjali jagamine)		
Pensionäride päevakeskuse arendamine	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Huvirühmade tegevuse toetamine	pidev	Vallavalitsus
Riskirühmadega tegelevatele töötajatele turvalisuskoolitused	pidev	vallavalitsus
Pesemisvõimaluse lahendamine	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Pesupesemisteenuse arendamine	pidev	Vallavalitsus

Laste ja noorte tervislik ja turvaline areng

Probleemid:

- Lastevanemate vähene teadlikkus laste vaimse ja füüsilise tervise probleemide varajastest märkamisest
- Logopeedi, lastepsühholoogi, lastepsühhiaatri teenuste kättesaadavus nii eesti kui vene keeles on ebapiisav
- Laste ja noorte vähene füüsiline aktiivsus, mis viib terviseprobleemideni (rüht, ülekaalulisus, diabeet jms.)

Valdkonna eesmärk:

Lastevanemate ja laste terviseteadlikkuse tõstmine.

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Koolipiima toetus	pidev	Vallavalitsus
Koolipuuvilja toetus	pidev	Vallavalitsus, kool
Laste mänguväljakud erinevatesse elamupiirkondadesse	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Mängu- ja spordiväljakute ning terviseradade võrgustiku (sh. kergliiklusteed) rekonstrueerimine ning uute väljaehitamine	pidev	Vallavalitsus
Spordiringide töö toetamine	pidev	Vallavalitsus
Noortekeskuse tegutsemise ja välitingimuste loomine	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Logopeedi, lastepsühholoogi, lastepsühhiaatri teenuste ühisprojektide läbiviimine koostöös naaberomavalitsustega	Vastavalt projektidele	Vallavalitsus, kool
Tervislikke eluviise ja sõltuvusennetuslike kampaaniate korraldamine,	pidev	Vallavalitsus, kool
Liikumisharrastuse propageerimine laste ja noorte seas	Pidev	Vallavalitsus, kool, noortekeskus

Lastevanemate kaasamine ohukohtade leidmisel ja likvideerimisel	pidev	Vallavalitsus, kool
---	-------	---------------------

Tervist toetav keskkond

Probleemid:

- Töökollektiivides terviseedendamise initsiatiivi vähesus
- Elanikkonna ohutusalane teadlikkus ja oskused vähesed
- Elanike vähesed esmaabi oskused

Valdkonna eesmärk:

Tervisedenduslikud projektid ning ühisüritused, -koolitused.

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Spordirajatiste korrashoidmine, arendamine, valgustuse rekonstrueerimine	pidev	Vallavalitsus
Suusaradade ettevalmistamine, korrashoidmine	pidev	Vallavalitsus
Suusarade niitmine suvel, korrashoidmine	pidev	Vallavalitsus, kolmas sektor
Haljasalade ja parkide heakord ja hooldamine	pidev	Vallavalitsus
Pargi teede ja jooksuradade niitmine ja korrastamine	pidev	Vallavalitsus
Metsapargi majandamiskava ellu viimine	pidev	Vallavalitsus
Kergliiklusteede arendamine 1. Raudteepeatuse kuni kaevandusmuuseum 2. Kaasiku tn kuni Raudtee tn 3. Kuusiku tn väljapääsuga Juurdevo tänavale	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus
Matkaradade planeerimine ja väljaehitamine	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus, sihtasutus
Tervisedenduslikud projektid ning ühisüritused, -koolitused	pidev	Vallavalitsus, kool
Esmaabi oskuste suurem väärtustamine kogukonnas, koolituste korraldamine vallas ja asutustes	pidev	Vallavalitsus, kool

Tervislikud eluviisid

Probleemid:

Sõltuvusprobleemide ennetustegevuse ebaregulaarsus

- Vähenenud tervisekäitumuslik teadlikkus ja harjumus
- Elanike vähenenud füüsiline aktiivsus, mis viib terviseprobleemideni (rüht, ülekaalulisus, diabeet jms.)

Valdkonna eesmärk:

Valla elanike terviseteadlikkuse suurendamine, riskikäitumise vähendamine ja

tervisliku eluviisi harjumuste omaksvõtmine

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Valla võistlused (suusatamine, jooksmine, triatlon, rulluisutamine)	pidev	vallavalitsus
Loengute korraldamine	Vastavalt vajadusele	vallavalitsus
Filmide näitamine	Vastavalt vajadusele	vallavalitsus
Tervisenäitajate kontroll	Vastavalt vajadusele	Perearst, vallavalitsus
KAMU juures seiklus-, ekstreem- ja harrastusspordi võimaluste arendamine	Vastavalt tegevuskavale	Vallavalitsus, sihtasutus
Tervisliku eluviisi propageerimiseks erinevate ürituste korraldamine (nt tervisepäev, südamenädal, tervisekõnnipäev)	pidev	Vallavalitsus, kool, sihtasutus
Virgestusala rajamine kooli staadionile	Vastavalt tegevuskavale	vallavalitsus

Tervishoiuteenuste pakkumise jätkusuutlikkus

Probleemid :

- Inimeste terviseteadlikkus vähene ja vastav ennetustegevus vähene

Valdkonna eesmärk.

Parendada terviseteenuste kättesaadavust kodukohas

Tegevuskava

Tegevus	Periood	Koordinaator
Perearstiteenuse säilitamine	pidev	vallavalitsus
Invasisepääsude rajamine üld kasutatavate ja teenuseid pakkuvate hoonete sissepääsude juurde	Vastavalt tegevuskavale	vallavalitsus
Tervise profülaktilise kontrolli propageerimine elanike seas (artiklid meedias, voldikud)	pidev	vallavalitsus

Kokkuvõte

Kohtla-Nõmme vald asub Ida-Virumaa põhjaosas Tallinn-Narva raudtee ääres. Kohtla-Nõmme valla naaberomavalitsusteks on Kohtla ja Lüganeuse vallad ning Kohtla-Järve linn. läänest ja kagust piirneb vald Aidu karjääriga, põhja- ja lõuna poole jäävad metsad. Maakonnakeskusest Jõhvest asub vald 19 km kaugusel, Kohtla-Järve linna keskusest 10 km kaugusel.

Kohtla-Nõmme vallas elas seisuga 01.01.2016 998 inimest. Neist lapsed 0-6 aastat 4,8%, lapsed 7-18 aastat 12,0%, tööealisi 58,0% ja eakaid 25,2%. Rahvastiku vähenemine on olnud juba pikemaajaline protsess ning on seotud kogu riigi tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise ümberstruktureerimisega alates üheksakümnendatest aastatest. Vanusegruppide lõikes on Kohtla-Nõmme vallas suurimad vanusegrupid 15 kuni 19-aastased mehed ning 70 kuni 74 ja 80 kuni 84-aastased naised. Eestis on suurimaks vanusegrupiks 25 kuni 29-aastased. Kohtla-Nõmme valda iseloomustab üle 45-aastaste elanike suhteliselt suur ja stabiilne osakaal.

Kohtla-Nõmme valla terviseprofiil on koondkokkuvõte Kohtla-Nõmme valla tervises seisundit kirjeldavast ning tervise mõjudeid kajastavast informatsioonist. Lisaks andmete esitlusele sisaldab terviseprofiil olulisemaid järeldusi ning soovitusi olukorra parandamiseks või saavutatud edu säilitamiseks.

Valla tervisetegurite hetkeseisundit on hinnatud Tervise Arengu Instituudi poolt koostatud Kohaliku omavalitsuse ja maakonna terviseprofiili koostamise juhendmaterjalis vajalikuks peetud indikaatorite abil. Koostatud terviseprofiili eesmärgiks on anda ülevaade vallarahva tervise hetkeolukorrast ja tervise mõjudest, et kavandada tervise edenduse arendamiseks järgmisi samme.

Lisaks väljakujunenud traditsioonilistele üritustele, on vallas kasvanud osalemine koostöövõrgustikes ja ühiskondlikes organisatsioonides. Samas peaks soodustama veelgi enam regulaarselt korraldatavate tervisepäevade ja terviseürituste sisseviimist valla ürituste ajakavva. Oluline on valla kaasabi tervislike eluviise soodustavate ja tervist edendavate ühenduste tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisel ning jätkuv tervist edendavate projektide kaasrahastamine. Rahvastiku jätkusuutlikkuse ja loomuliku taastekke tagamiseks tuleb välja töötada ja rakendada meetmed, mis motiveeriksid eelkõige 20-24-aastaseid vallaelanikke siduma enda edasine elutee Kohtla-Nõmme vallaga, jääma siia püsivalt elama ja kasvatama üles oma lapsed.

Kohtla-Nõmme vallas puuduvad uuringud rahvastiku ja erinevate riskirühmade liikumis- ja toitumisharjumustest, laste ülekaalulisusest, elanikkonna subjektiivsetest tervisehinnangutest ja tervisespordiga tegelemise aktiivsusest. Selgitamiseks välja valla elanike tervisekäitumist ja harjumusi ning kaardistamiseks elanikkonna tervisekäitumise olukorda, tuleks viia läbi küsitlusi ning koguda ja analüüsida regulaarselt.

Mõisted

ELUKESKKOND – looduslik ja tehiskeskkond, mis ümbritseb meid väljaspool töö- ja õpikeskkonda.

ELUKVALITEET – üksikisikute arusaam oma positsioonist kultuuri- ja väärtussüsteemis, milles nad elavad, koos selle positsiooniga seotud eesmärkide, ootuste, standardite ja muredega.

ESMATASANDI TERVISHOID – oluline tervishoiu valdkond, mis tehakse kättesaadavaks riigile ja ühiskonnale jõukohase tasu eest ja meetoditega, mis on praktiliselt ja teaduslikult põhjendatud ning sotsiaalselt aktsepteeritud.

KEHALINE AKTIIVSUS – keha mis tahes liikumine, mis on põhjustatud lihastööst ning mis põhjustab suuremat energiakulu kui organismi põhiainevahetuse (rahulolekutaseme) energiakulu. Mitmesugune tegevus alates organiseeritud sporditegemisest kuni töö- või koolis käimiseni või vabaõhutegevuseni.

KESKKONNATERVIS – termin hõlmab neid inimese tervise aspekte, k.a elukvaliteet, mida mõjutavad keskkonna füüsikalised, keemilised, bioloogilised, sotsiaalsed ja psühhosotsiaalsed tegurid; puudutab ka praeguse ja tulevaste põlvkondade tervisele potentsiaalselt ebasoodsalt mõjuda võivate keskkonnategurite hindamise, korrektsiooni ja tõkestamise teooriat ja praktikat.

LÄHILIIKUMISPAIGAD – liikumis- ja spordipaigad, mis asuvad elamurajoonide lähikümbruses (kuni 15 minuti kaugusel elukohast) inimese igapäevases tegevuskeskkonnas ning mida kasutavad peamiselt selle piirkonna elanikud igapäevaseks liikumiseks ja sportimiseks. Lähiliikumispaidad koosnevad nii lastele ja noortele mõeldud sportimis- ja mängupaikadest kui ka harrastusspordiks mõeldud spordisaalidest ja -väljakutest ning liikumis- ja sportimisaladest.

PAIKKOND – inimeste võrgustik, keda ühendab kas elukoht, töökoht, etnilisus või mingi muu kokkukuuluvustegur.

PAIKKONDLIK ARENG – inimeste aktiveerimine, julgustamine ja stimuleerimine oma tervisevajaduste väljendamiseks ja nende toetamiseks kollektiivsetes tegevustes pädevuse tõstmise ja oskusteabe jagamise kaudu eesmärgiga arendada paikkonna tegevuspotentsiaali tervise edendamiseks.

RAHVASTIKU TERVIS – terminiga väljendatakse püüdlust parendada kogu rahvastiku või selle rühmade tervist ja vähendada ebavõrdsust nende tervises.

RAHVATERVIS – tervise edendamise, haiguste ennetamise ja eluea pikendamise teadus ja tegevus; kogu rahvastiku tervise edendamise, eluea pikendamise ja elukvaliteedi parandamise sotsiaalne ja poliitiline kontseptsioon, mis toimib terviseedenduse, haiguste ennetamise ja teiste tervise sekkumisvormide kaudu.

RISKITEGUR – sotsiaalne, käitumuslik, majanduslik, keskkondlik või bioloogiline tegur, mis põhjustab või soodustab tervises seisundi halvenemist, tervises seisundile soodsalt mõjuvate tegurite toime vähenemist või haigustele vastuvõtlikkuse suurenemist.

RISKIKÄITUMINE – eriline käitumisvorm, millega võib kaasneda suurem vastuvõtlikkus ühele või enamale haigusele või üldisele tervises seisundi halvanemisele.

SOTSIAALNE SIDUSUS – sotsiaalse sidususe all mõistetakse ebavõrdsuse määra ning sotsiaalsete suhete ja sidemete tugevust. Sotsiaalse sidususe suurendamise vahendid on kahetised – ühiskondliku kihistumise, ebavõrdsuse ja tõrjutuse vähendamine ning sotsiaalsete suhete, sidemete ja suhtlemise tugevdamine.

SOTSIAALNE KAASATUS – sotsiaalne kaasatus on olemuslikult sotsiaalse tõrjutuse vastand ning on defineeritav kui kõikide inimeste võimalus osaleda täisväärtuslikult ühiskondlikus elus, pääseda ligi temale olulistele ressurssidele ning teenustele, töötada ja olla majanduslikult aktiivne.

Ülalnimetatud ressursside ja teenuste all mõistetakse näiteks võimalust tööd teha ja ligipääsu sotsiaalkindlustusele, haridusele, tervishoiuteenustele, kultuurile ja vaba ajaveetmise võimalustele ning infotehnoloogiale.

SOTSIAALSED VÕRGUSTIKUD – sotsiaalsed suhted ja sidemed üksikisikute vahel, mis võivad pakkuda juurdepääsu tervise sotsiaalsele toetusele või mobiliseerida seda.

TERVENA ELATUD ELUIGA e EELDATAVALT TERVENA ELATUD ELUIGA – rahvastiku tervise kvaliteedi näitaja, mille arvutamisel on lisaks rahvastiku suremusele arvesse võetud ka rahvastikus esinevate haiguste elukvaliteeti langetav mõju. Näitaja väärtus on võrdne eluaastatega, mida rahvastiku keskmine liige eeldatavalt elab maksimaalse võimaliku tervisega. Näide: 2006. aastal oli meeste eeldatav eluiga Eestis sünnimomendil 67 aastat. Osa sellest ajast veedetakse haigena ning kui konkreetne haigus langetab elukvaliteeti inimese parima kujuteldava (ideaalse), tervisepiiranguteta tasemega võrreldes 50% võrra, siis langeb haiguse pooleaastatase kestuse korral inimese eeldatavalt tervena elatud eluiga veerandaasta võrra ($0,5 \text{ parimast tervisest} \times 0,5 \text{ aastat} = 0,25 \text{ parima võimaliku tervise aastat}$). Seega, kui 2006. aastal oleks meeste eeldatavalt tervena elatud eluiga näiteks 50 aastat, siis jääks neil elu jooksul keskmiselt kasutamata 17 aastat, sest selle aja veedavad nad haigetena.

TERVIS – 1948. a defineeris WHO tervist kui täielikku füüsilise, sotsiaalse ja vaimse heaolu seisundit ning mitte ainult kui haiguste ja puuete puudumist; tervis ei ole elamise eesmärk, vaid igapäevase elu vahend; positiivne mõiste, mis toonitab sotsiaalseid ja individuaalseid ressursse ning füüsilisi võimeid.

TERVISEEDENDUS – WHO defineerib terviseedendust kui protsessi, mis võimaldab inimestel muuta tervist määravaid tegureid juhitavaks ning selle kaudu tugevdada tervist (termini sisu määratleti esimesel rahvusvahelisel terviseedenduse konverentsil 1986. aasta dokumendis, mis on tuntud Ottawa harta nime all); terviseedenduse tõlgendamisel tuleb eristada terviseedendust kui oodatavat tulemust (läh- ja kaugeesmärgid) ja kui strateegiat (protsessid ja tegevused).

TERVISE MÕJURID – rida isiklikke, sotsiaalseid, majandus- ja keskkonnategureid, mis määravad üksikisikute või rahvastiku tervises seisundi.

TERVISEKAITSE – haiguste ennetamise juurde kuuluv terviseteenistus, milles kehtivad kohustuslikud normid ja eeskirjad; tervisekaitse käsitleb vahendeid ja abinõusid rahvastiku tervise halvenemise vältimiseks ning selle eesmärgiks on tagada tervisele ohutu füüsiline, keemiline ja bioloogiline keskkond.

TERVISEKASVATUS – sisaldab teadlikult loodud õppimisvõimalusi, kaasates mõningaid kommunikatsioonivorme terviseharituse parandamiseks, mis sisaldavad teadmiste täiendamist ning üksikisiku ja ühiskonna tervisele kaasa aitavate eluks vajalike oskuste arendamist.

TERVISEKÄITUMINE – igasugune üksikisiku poolt ettevõetud tegevus, hoolimata hetkelisest või eelnevast tervises seisundist, tervise edendamiseks, kaitsmiseks või säilitamiseks; olenemata sellest, kas selline käitumine on lõppkokkuvõttes objektiivselt efektiivne või mitte.

TERVISLIK TOITUMISVIIS – toitumisviis, millel on teatavad kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed omadused, nagu energiasisalduse vastavus individuaalsetele vajadustele ja alati vastavus toitumispõhimõtetele.

VÕRGUSTIK – üksikisikute, organisatsioonide ja asutuste pühendumisel ning usaldusel põhinev grupp, mis on organiseerunud mittehierarhilisel alusel tegelemaks üldiste probleemide või muredega, mida seiratakse aktiivselt ja süstemaatiliselt (Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020).

Kasutatud materjalid

1. Eesti Statistikaameti andmebaasid, www.stat.ee
2. Rahandusministeeriumi andmed kohalike omavalitsuste finantseerimise kohta, www.fin.ee
3. Organisatsioonide tegevusnäitajad
4. Kohtla-Nõmme valla koduleht www.kohtlanomme.ee
5. Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas
<http://pxweb.tai.ee/esf/pxweb2008/dialog/statfile2.asp>
6. Katrin Aasvee, Karin Streimann, Kati Karelson, Leila Oja, Aire Trummal „Eesti kooliõpilaste tervisekäitumine. 2005/2006. õppeaasta uuringu raport“ (Tallinn, 2009)
7. Mare Tekkel, Tatjana Veideman, Mati Rahu „Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, 2008“ (Tallinn, 2009)
8. Laura Aaben, Maali Käbin, Kati Karelson, Leila Oja, Katrin Aasvee, Mare Ruuge, Mihkel Servinski, Taavi Lai „Tervis ja heaolu Eesti maakondades 2000-2010“ (Tallinn, 2012)